

DROŠĪBAS POLICIJA

2015.gada publiskais pārskats

Publiskais pārskats

par Drošības policijas darbību 2015.gadā

Rīga, 2016.gada aprīlis

Godātais lasītāj,

esam sagatavojuši un nododam Jūsu uzmanībai publisko pārskatu par Drošības policijas (DP) darbību 2015.gadā. Šī pārskata mērķis ir informēt par dienesta paveikto aizvadītajā gadā, kā arī sniegt DP vērtējumu par, mūsaprāt, aktuālākajiem un svarīgākajiem procesiem, kas ietekmēja mūsu valsts nacionālās drošības intereses.

Atskatoties uz iepriekšējo gadu, jāatzīst, ka tas bija viens no sarežģītākajiem dienesta vēsturē. 2015.gada pirmā puse pagāja Latvijas prezidentūras ES Padomē zīmē, kas DP bija ļoti intensīva un saspringta darba laiks. Pretizlūkošanas un valsts noslēpuma aizsardzības pasākumu pastiprināšana, drošības pasākumu koordinēšana un īstenošana augstākā līmeņa prezidentūras sanāksmju laikā – bija uzdevumi, ko DP sadarbībā ar citām institūcijām pildīja nacionālā mērogā.

Vienlaikus prezidentūras laikā DP bija atbildīga arī par pretterorisma sadarbības koordinēšanu Eiropas specdienestu vidū, kā arī pretterorisma jautājumiem veltītās ES Padomes darba grupas vadīšanu. Latvijas prezidentūras laikā pretterorisma jautājumiem tika pievērsta pastiprināta uzmanība, jo tikai dažas dienas pēc tās sākuma islāmistu teroristi organizēja uzbrukumus Parīzē. Savukārt gada nogalē Francijas galvaspilsētā teroristi sarīkoja pēdējo gadu laikā lielāko terora aktu Eiropā. Pagājušajā gadā Eiropā notika vēl vairāki terora akti, savukārt daudzi citi specdienestu darbības rezultātā tika novērsti to plānošanas stadijā. Lielais terorisma incidentu skaits uzskatāmi apliecina pieaugošos draudus, ko Eiropas drošībai šobrīd rada terorisms.

Salīdzinot ar citām Eiropas valstīm, terorisma draudu līmenis Latvijā joprojām ir zems, taču nevar noliegt, ka reliģiskās radikalizācijas procesi ir ietekmējuši arī atsevišķus Latvijas iedzīvotājus. Lai gan uz pārējo ES dalībvalstu fona to personu skaits, kuri ir pievienojušies teroristu grupējumam *Daesh* Sīrijā, joprojām ir salīdzinoši neliels, tas strauji pieaug tieši pagājušā gada laikā. Tas rada riskus mūsu valsts drošībai, jo pārnācēji no konfliktu reģioniem šobrīd ir viens no galvenajiem terorisma draudu subjektiem Eiropā.

Līdz ar terorisma draudu pieaugumu pagājušajā gadā nemazinājās arī riski, kas saistīti ar Krievijas Federācijas (turpmāk – Krievija) gatavību izmantot militārus instrumentus savu ģeopolitisko mērķu sasniegšanai. Pēc agresijas pret Ukrainas teritoriālo vienotību, kas turpina radīt saspīlējumu Rietumu valstu un Krievijas attiecībās un nelabvēlīgi ietekmēt drošības situāciju Eiropā, pagājušajā gadā kaimiņvalsts uzsāka arī militāru operāciju Sīrijā. Līdz ar pieaugošajām starptautiskajām ambīcijām turpinājās Krievijas specdienestu īstenošanās izlūkošanas aktivitātes, kas bija vērstas arī pret Latviju.

Vienlaikus Krievija nav pārstājusi izmantot t.s. *maigās varas* instrumentus, izvēršot gan agresīvas informatīvās ietekmes aktivitātes, gan sistemātiski ekspluatējot tās finansētās t.s. *tautiešu organizācijas* savu ģeopolitisko mērķu sasniegšanai. Izmantojot vārda brīvību un citas demokrātijas sniegtās priekšrocības, Krievijas finansētie tautiešu politikas aktīvisti turpināja atbalstīt centienus sistemātiski graut Latvijas iedzīvotāju saikni ar savu valsti un veicināt Krievijas ģeopolitisko mērķu sasniegšanu gan Latvijā, gan starptautiskā mērogā. Šādas darbības, atceroties Ukrainas konflikta pieredzi, izraisa pastiprinātu uzmanību un nevar tikt ignorētas kā vienkārši marginālas izpausmes.

Nozīmīgu izaicinājumu Eiropas drošībai pagājušajā gadā radīja arī bēgļu krīze, kuras aizsegu savu noziedzīgo plānu realizācijai Eiropā izmantoja *Daesh* un ko informatīvās ietekmes aktivitātēs plaši ekspluatēja arī Krievija. Sabiedrības kritisko attieksmi pret bēgļu izmitināšanu Latvijā centās izmantot arī labēji radikāli orientētie aktīvisti. Lai gan Latvijā atbalsts labēji radikālām ideoloģijām ir zems, patvēruma meklētāju izmitināšana var veicināt radikalizācijas potenciālu ksenofobiski vai rasistiski orientētu personu vidū.

Nestabilā drošības situācija Eiropā, ko lielā mērā ietekmē Krievijas agresīvā ārpolitika un terorisma draudu pieaugums, turpinās radīt izaicinājumus mūsu valsts nacionālās drošības interesēm arī šogad. Tomēr mūsu valsts drošība lielā mērā ir atkarīga ne tikai no Latvijas dalības NATO vai ES un mūsu sabiedrotajiem, bet galvenokārt tieši no mums pašiem. Valsts institūciju spējas profesionāli pildīt savus pienākumus nacionālās drošības jomā un katra Latvijas sabiedrības pārstāvja gatavība dot savu ieguldījumu mūsu kopīgās drošības stiprināšanā ir efektīvākais drošības garants. Tāpēc nobeigumā vēlos pateikties dienesta vārdā visiem Latvijas iedzīvotājiem, kuri ir devuši nozīmīgu atbalstu mūsu darbībā.

Ar cieņu,

Normunds Mežviets,
Drošības policijas priekšnieks

1. Pretizlūkošana

Pretizlūkošana ir viens no DP prioritārajiem darbības virzieniem, kura ietvaros tiek veikti sistemātiski pasākumi nolūkā identificēt pret Latviju vērstas ārvalstu izlūkdienestu aktivitātes un prettiesisku aizsargājamas informācijas iegūšanu vai izpaušanu. Pretizlūkošanas jomā DP cieši sadarbojas ar abām pārējām Latvijas valsts drošības iestādēm - Militārās izlūkošanas un drošības dienestu (MIDD) un Satversmes aizsardzības biroju (SAB) -, kā arī ārvalstu partneru dienestiem. Par pretizlūkošanas pasākumu rezultātā konstatētajām tendencēm DP informē valsts augstākās amatpersonas, lai nodrošinātu lēmumu pieņemējus ar informāciju par potenciālajiem riskiem un veicinātu to savlaicīgu un efektīvu novēršanu.

Pārskata periodā DP organizēja 64 lekcijas par pretizlūkošanas un nacionālās drošības riskiem, lai dažādu valsts un pašvaldību institūciju darbiniekiem, kuri ir iesaistīti starptautiskā sadarbībā vai kuriem ir pieeja ārvalstu specdienestus interesējošai informācijai, veicinātu izpratni par apdraudējumu, ko rada ārvalstu specdienesti.

1.1. Ārvalstu specdienestu izlūkošanas aktivitātes

Pārskata periodā joprojām galvenos pretizlūkošanas riskus Latvijā radīja Krievijas specdienesti – Federālais drošības dienests (FSB), Ārējās izlūkošanas dienests (SVR), kā arī Krievijas Bruņoto spēku ģenerālštāba Galvenā pārvalde (GU).¹ Pagājušajā gadā darbību mūsu valstī turpināja arī citu ES un NATO neietilpstošo valstu izlūkdienestu pārstāvji, taču viņu aktivitāte, salīdzinot ar Krievijas specdienestu darbību intensitāti, un radītie riski Latvijai bija salīdzinoši zemi.

FSB logo

GU logo

SVR logo

¹ Kopš 2015.gada dienesta oficiālais nosaukums ir Krievijas Federācijas Bruņoto spēku Ģenerālštāba Galvenā pārvalde (Главное управление Генерального штаба Вооруженных Сил Российской Федерации), taču arī Krievijas oficiālie plašsaziņas līdzekļi turpina izmantot dienesta iepriekšējo nosaukumu "Galvenā izlūkošanas pārvalde" un saīsinājumu "GRU". Dienesta nosaukuma maiņu var aplūkot kontekstā ar tendenci atjaunot Krievijas Impērijas formālo nomenklatūru – tieši "Galvenā pārvalde" vēsturiski bija militārās izlūkošanas struktūrvienības nosaukums Krievijas Impērijas bruņotajos spēkos.

DP vērtējumā pagājušajā gadā Krievijas specdienestu izlūkošanas aktivitāšu intensitāte pret Latviju saglabājās iepriekšējā līmenī. Nozīmīgākās izlūkošanas aktivitātes pret Latviju izvērsa FSB, kas varētu būt saistīts ar FSB kā izlūkdienesta lomas palielināšanos. Vienlaikus ar informācijas iegūšanas aktivitātēm pārskata periodā Krievijas specdienesti turpināja veidot ietekmes pozīcijas Latvijā, kā arī organizēt informācijas operācijas pret mūsu valsti. Šo aktivitāšu mērķis ir mainīt sabiedrisko domu un ietekmēt Latvijas iekšpolitiskos procesus, kā arī diskreditēt mūsu valsti, tās amatpersonas un institūcijas.

DP rīcībā esošā informācija liecina, ka 2015.gada pirmajā pusgadā Krievijas specdienestu lielāko interesi izraisīja Latvijas prezidentūra ES Padomē, tomēr visā pārskata periodā Krievijas specdienesti turpināja izrādīt stabilu interesi par sabiedriski – politiskiem un ekonomiskiem procesiem, kā arī Latvijas valsts drošības iestāžu un tiesību aizsardzības institūciju darbu. Tāpat Krievijas specdienesti turpināja izrādīt interesi par pārrobežu sadarbības projektiem, ko var izmantot kā piesegu izlūkošanas aktivitāšu veikšanai pret Latviju.

Joprojām viens no galvenajiem Krievijas specdienestu interesējošās informācijas iegūšanas avotiem ir Latvijas iedzīvotāji, kuri apmeklē Krieviju. Saskaņā ar DP rīcībā esošo informāciju pārskata periodā FSB darbinieki, izmantojot arī citu Krievijas varas iestāžu piesegu vai atbalstu, uz robežas un pierobežas zonā, kā arī mazākā mērā Krievijas teritorijas iekšienē regulāri iztaujāja Latvijas iedzīvotājus par sociāli-politisko situāciju mūsu valstī, ekonomisko vidi, kā arī valsts drošības iestāžu un tiesību aizsardzības institūciju personālu un darbības taktiku.

Vairumā gadījumu Krievijā ieceroto Latvijas iedzīvotāju iztaujāšana aprobežojas ar vispārēja rakstura informācijas iegūšanas aktivitātēm, tomēr šādas intervijas tiek izmantotas arī potenciālo vervēšanas kandidātu atlasei. DP vērtējumā joprojām lielākajiem vervēšanas riskiem ir pakļauti politisko partiju pārstāvji, valsts un pašvaldību institūciju augstākā un vidējā līmeņa amatpersonas, kam ir pieeja Krievijas dienestus interesējošajai informācijai vai svarīga loma lēmumu pieņemšanas procesā. Tāpat pastiprinātu Krievijas specdienestu interesi tradicionāli izraisa valsts drošības iestāžu un tiesību aizsardzības institūciju amatpersonas vai ar tām saistītās personas, kuras ir informētas par valsts drošības iestāžu vai tiesību aizsardzības institūciju personālu, veiktajām darbībām (t.sk. pret Krievijas specdienestu aktivitātēm), materiāltechniskajām spējām u.c. aspektiem.

DP vērtējumā pretizlūkošanas riski nav saistīti tikai ar valsts vai pašvaldību institūciju amatpersonām. Paaugstinātiem vervēšanas riskiem ir pakļauti arī Latvijas komersanti, kuriem ir biznesa intereses Krievijā. Ņemot vērā specdienestu lomu

Krievijā, šis valsts specdienesti var ietekmēt ārvalstu uzņēmumu spējas gūt peļņu Krievijā, kas pakļauj arī Latvijas komersantus manipulācijas riskam.

Paaugstinātiem pretizlūkošanas riskiem ir pakļauti arī akcīzes preču nelikumīgā pārvietošanā no Krievijas uz Latviju iesaistītās personas. Šādas darbības Krievijas pusē praktiski nav realizējamas bez FSB darbinieku kontroles un piekrišanas, kas padara kontrabandistus un organizētās noziedzības pārstāvjus viegli ietekmējamus.

Vienlaikus pārskata periodā bija vērojama Krievijas specdienestu interese par sadarbību ar Krievijas īstenotās tautiešu politikas atbalstītājiem Latvijā, kā arī bijušajiem PSRS Valsts drošības komitejas darbiniekiem. Krievijas specdienestu interese par šīm personām ir saistīta gan ar informācijas iegūšanu, gan ietekmes pozīciju veidošanu, gan iesaistīšanu informatīvajās operācijās pret Latviju, kā arī ES un NATO. Tāpat paaugstinātiem vervēšanas riskiem ir pakļauti jaunieši, kuri dodas studēt uz Krievijas augstskolām. Lai gan šīm personām nav pieejas aizsargājamai informācijai, viņi nākotnē var iegūt darbu valsts vai pašvaldības institūcijās, kā rezultātā var sniegt Krievijas specdienestiem noderīgu informāciju vai arī ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesu atbilstoši Krievijas specdienestu dotajam uzdevumam.

Pārskata periodā pret Latviju vērstajās izlūkošanas aktivitātēs Krievijas specdienesti izmantoja to kontrolē esošus pētniecības institūtus vai Krievijas žurnālistus, kā arī citu Krievijas valsts institūciju amatpersonas vai to piesegu. Tas ļauj Krievijas specdienestiem iegūt informāciju no plašāka personu loka, t.sk. tiem, kuri nevēlas sadarboties ar specdienestiem, un apgrūtina Latvijas valsts drošības iestāžu spējas savlaicīgi identificēt naidīgas izlūkošanas aktivitātes.

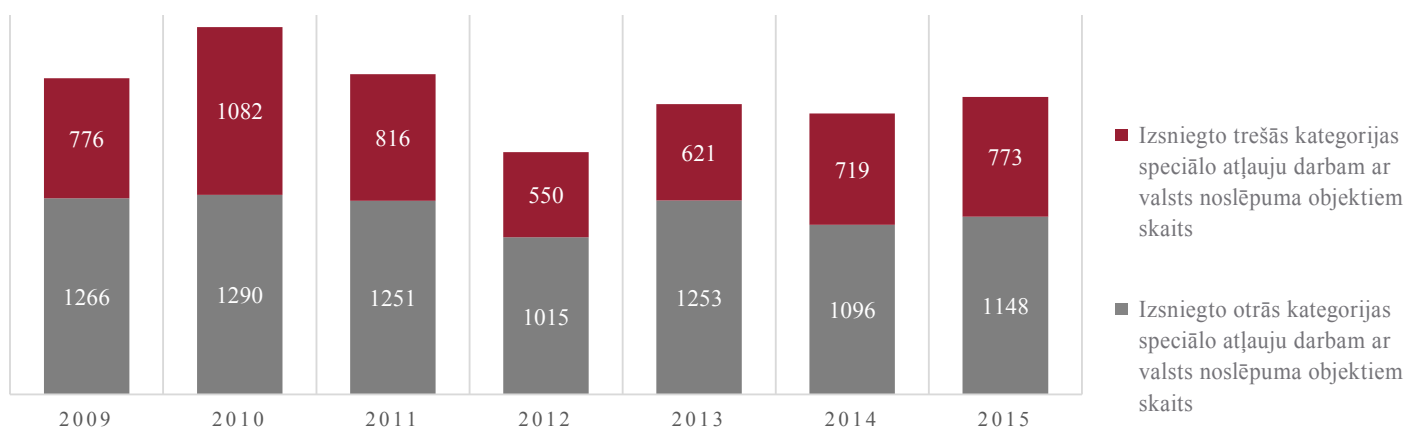
Pagājušajā gadā turpinājās arī pret Latviju vērstas informācijas operācijas, kurās bija iesaistīti Krievijas specdienesti. Spilgtākā šo informatīvo aktivitāšu izpausme bija Krievijas TV kanāla NTV sižets par “atmaskoto NATO spiegu”, Latvijas pilsoni Andreju Dudarevu.

Pārskata periodā DP sadarbībā ar abām pārējām valsts drošības iestādēm (MIDD un SAB) uzsāka darbu pie grozījumu Krimināllikumā sagatavošanas, t.sk. pie 85.panta, kas paredz kriminālatbildību par spiegošanu, jaunas redakcijas izstrādes. Šā lēmuma pamatā bija visu trīs valsts drošības iestāžu kopīgais viedoklis, ka šobrīd spēkā esošais tiesiskais regulējums būtiski ierobežo valsts drošības iestāžu spējas izmantot krimināltiesiskus instrumentus, lai vērstos pret personām, kuras sadarbojas ar ārvalstu specdienestiem. Patreizējā 85.panta redakcija ir grūti piemērojama praksē, ir novecojusi un neatbilst šobrīd pret Latviju vērstajām izlūkošanas darbības metodēm. Tā rezultātā, lai gan sadarbība ar ārvalstu specdienestu ir kvalificējama kā sevišķi smags noziegums pret valsti, Latvijas valsts drošības iestādes, identificējot iespējamu Latvijas iedzīvotāju sadarbību ar ārvalstu izlūkdienestiem, tradicionāli priekšroku dod citu tiesisku risinājumu izmantošanai, lai novērstu šo personu radītos riskus. Līdz ar izmaiņām 85.panta redakcijā palielināsies valsts drošības iestāžu iespējas vērsties pret naidīgām ārvalstu izlūkdienestu aktivitātēm arī ar krimināltiesiskām metodēm, kas vienlaikus ļaus paaugstināt pretizlūkošanas pasākumu efektivitāti un būs arī papildus preventīvs efekts.

1.2. Valsts noslēpuma aizsardzība

Valsts noslēpuma aizsardzība, kas ietver dažādu pasākumu kopumu, ir viens no svarīgākajiem pretizlūkošanas sistēmas komponentiem. Valsts noslēpuma aizsardzības sistēmas uzdevums ir novērst prettiesisku piekļuvi ar likumu aizsargātai informācijai vai tās nesankcionētu izpaušanu, kas var radīt būtisku kaitējumu nacionālās drošības interesēm. Valsts noslēpuma aizsardzības pasākumu nodrošināšanā DP cieši sadarbojas ar abām pārējām valsts drošības iestādēm (MIDD un SAB).

DP IZSNIEGTO SPECIĀLO ATĻAUJU SKAITS

DP izsniedz otrās (līdz slepenības pakāpei SLEPENI) un trešās (līdz slepenības pakāpei KONFIDENCIĀLI) kategorijas speciālo atļauju darbam ar valsts noslēpumu. Pārskata periodā DP izsniedza 1921 speciālo atļauju, no tām 1148 - otrās kategorijas un 773 - trešās kategorijas atļaujas.

Pagājušajā gadā 28 gadījumos DP pieņēma lēmumu liegt personai pieeju speciālajai atļaujai darbam ar valsts noslēpumu. Šāds lēmums tika pieņemts, jo:

- piecos gadījumos tika konstatēts, ka persona ir saukta pie kriminālatbildības un bijusi notiesāta par tīšu noziedzīgu nodarījumu vai arī par valsts noslēpuma izpaušanu aiz neuzmanības;
- vienā gadījumā tika secināts, ka persona ir ārstniecības iestāžu uzskaitē sakarā ar alkohola, narkotisko, psihotropu vai toksisko vielu atkarību vai gara slimību;
- 22 gadījumos, veicot personas pārbaudi, tika konstatēti fakti, kas dod pamatu apšaubīt tās uzticamību un spēju glabāt valsts noslēpumu (piemēram, tika konstatēta apzināta nepatiesas informācijas sniegšana, atkarība no alkoholiskām, narkotiskām vai psihotropām vielām, persona bija pārkāpusi kārtību, kāda ir noteikta darbam ar valsts noslēpuma objektiem, vai izpaudusi aizsargājamu informāciju, personas darbībā tika konstatētas krimināla rakstura pazīmes).

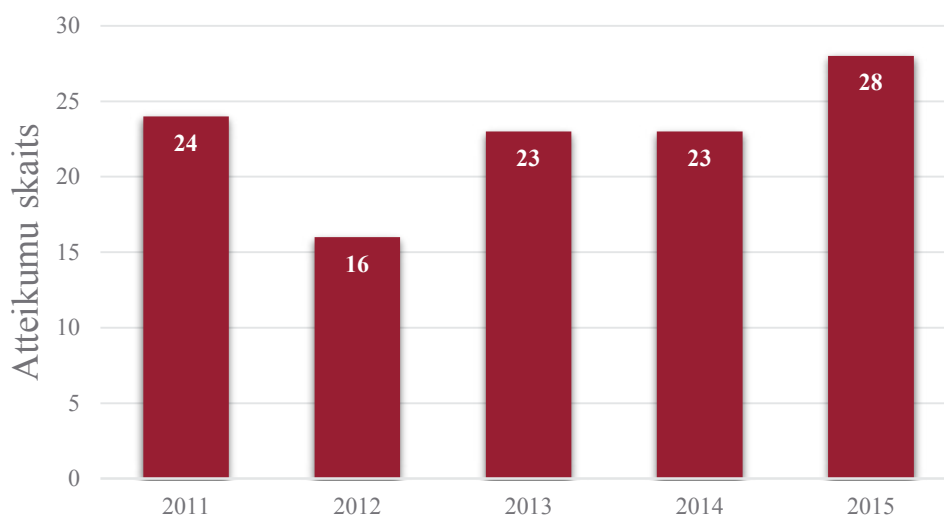
Starp personām, kurām tika liegta atļauja darbam ar valsts noslēpumu, bija dažādu nozaru institūciju amatpersonas – gan augsta un vidēja ranga, gan zemākā līmeņa. Lielu daļu no personām, kurām tika liegta pieeja valsts noslēpumam, veidoja dažādu tiesību aizsardzības institūciju darbinieki. Jāatzīmē, ka vēl vairākos gadījumos DP izsniedza atļauju darbam ar valsts noslēpuma objektiem uz saīsinātu termiņu, jo pārbaudes gaitā tika konstatēti fakti, par kuriem nepieciešama papildu pārbaude.

Pārskata periodā DP sniedza atbalstu arī pārbaudes procesā par 48 personu atbilstību pirmās kategorijas (līdz slepenības pakāpei SEVIŠĶI SLEPENI) speciālās atļaujas darbam ar valsts noslēpumu saņemšanai. Lēmumu par pirmās kategorijas atļaujas izsniegšanu pieņem SAB. Tāpat DP sniedza SAB 12 pozitīvus un divus negatīvus atzinumus par industriālās drošības sertifikāta izsniegšanu komersantiem.

Savukārt, lai nodrošinātu valsts noslēpuma aizsardzības sistēmas efektīvu darbību, DP veica 47 valsts noslēpuma aizsardzības pasākumu pārbaudes dažādās institūcijās un sniedza 51 konsultāciju par valsts noslēpuma aizsardzības sistēmas darbību.

2015.gada pirmajā pusgadā DP arī veica to personu pārbaudi, kuras bija iesaistītas Latvijas prezidentūras ES Padomē pasākumu nodrošināšanā vai apmeklēja šos pasākumus. Saistībā ar prezidentūras pasākumiem 2015.gada pirmajā pusgadā DP veica 2276 personu pārbaudi.

DP ATTEIKUMU IZSNIEGT SPECIĀLO ATĻAUJU DINAMIKA

Secinājumi un prognozes

- Pārskata periodā ārvalstu izlūkdienesti turpināja organizēt pret Latviju vērstas izlūkošanas aktivitātes. Visaktīvāk izlūkošanas darbības pret mūsu valsti veica Krievijas specdienesti, īpaši FSB. Paredzams, ka ārvalstu specdienestu naidīgās aktivitātes nemazināsies un arī turpmāk radīs nozīmīgus draudus mūsu valsts drošībai.
- Krievijas, tāpat kā citu ES un NATO neietilpstošo valstu specdienesti, pārskata periodā lielāko interesi izrādīja par sabiedriski-politiskajiem un ekonomiskajiem procesiem mūsu valstī. Lai iegūtu vēlamās ziņas, ārvalstu specdienesti, izmantojot dažādu taktiku, centās iegūt informācijas avotus, kā arī ietekmes pozīcijas sev vēlamu lēmumu pieņemšanai. Šī tendence, visticamāk, būs vērojama arī turpmāk.
- Pārskata periodā Krievijas specdienesti aktīvāk nekā iepriekš iztaujāja Latvijas iedzīvotājus, kuri devās uz Krieviju. Lai izvairītos no pretizlūkošanas pasākumiem, Krievijas specdienesti vervēšanas aktivitātes galvenokārt izvērta tieši Krievijas teritorijā, kur, izmantojot šantāžu vai manipulējot ar Latvijas iedzīvotāju iespējām darboties Krievijas teritorijā, ir lielāka varbūtība panākt personas piekrišanu sadarboties. Paredzams, ka arī turpmāk Krievijas specdienesti koncentrēsies uz vervēšanas mēģinājumiem ārpus Latvijas teritorijas.
- Līdzīgi kā iepriekšējos, arī pagājušajā gadā lielākajiem Krievijas specdienestu vervēšanas riskiem bija pakļautas valsts un pašvaldību institūciju amatpersonas, kurām ir pieeja aizsargājamaī informācijai un svarīga loma lēmumu pieņemšanas procesā, kā arī valsts drošības iestāžu un tiesību aizsardzības institūciju pārstāvji. Tāpat Krievijas specdienesti turpināja meklēt sadarbības iespējas ar personām, kuras ir disponētas uz Krievijas sludināto ideoloģiju. Visticamāk, šī tendence būs aktuāla arī turpmāk.
- Lai stiprinātu pretizlūkošanas pasākumu efektivitāti, pārskata periodā Latvijas valsts drošības iestādes izstrādāja grozījumus Krimināllikumā, kas paredz paplašināt valsts drošības iestāžu spējas vērsties pret naidīgām ārvalstu izlūkdienestu aktivitātēm ar krimināltiesiskām metodēm. Šāda instrumenta pieejamība var būtiski ietekmēt turpmāko pretizlūkošanas pasākumu efektivitāti.
- Pārskata periodā DP turpināja pastiprināt valsts noslēpuma aizsardzības pasākumus, stingrāk izvērtējot personu un komersantu atbilstību darbam ar valsts noslēpuma objektiem. Ņemot vērā naidīgu izlūkošanas aktivitāšu intensitāti pret Latviju, DP uzskata, ka nacionālajai drošībai kritiski svarīgi ir turpināt stiprināt valsts noslēpuma aizsardzības sistēmu, tajā skaitā liedzot piekļuvi aizsargājamaī informācijai tām personām, kuru spēja aizsargāt šādu informāciju ir pamatoti apšaubāma.

2. Konstitucionālās iekārtas aizsardzība

Konstitucionālās iekārtas aizsardzības garantēšana ir viens no nacionālās drošības sistēmas galvenajiem uzdevumiem. Šā uzdevuma izpildei DP veic pretizlūkošanas un operatīvās darbības pasākumus nolūkā savlaicīgi iegūt informāciju par potenciālajiem riskiem konstitucionālās iekārtas drošībai un novērst tos. Būtisks konstitucionālās iekārtas aizsardzības elements ir valsts augstāko amatpersonu, kā arī valsts un pašvaldības institūciju informēšana par procesiem un aktivitātēm, kas rada riskus mūsu valsts konstitucionālajai iekārtai. Lēmumu pieņēmēju un sabiedrības izpratne par šiem riskiem būtiski apgrūtina centienus šķēlt Latvijas sabiedrību, vērsties pret valsts teritoriālo nedalāmību, kā arī apšaubīt Latvijas valstiskuma un neatkarības leģitimitāti.

Pārskata periodā nozīmīgākos riskus konstitucionālās iekārtas drošībai turpināja radīt centieni leģitīmu mērķu aizsegā veikt darbības, kuru patiesais mērķis ir ietekmēt Latvijas iekšpolitiskos un ārpolitiskos procesus atbilstoši Krievijas ģeopolitiskajām interesēm. Vienlaikus līdz ar diskusiju par bēgļu uzņemšanu 2015.gadā savu darbību aktivizēja arī labēji radikālo ideju atbalstītāji, taču viņu radītie riski konstitucionālās iekārtas drošībai joprojām ir zemi. Savukārt kreisā spārna ideoloģiju atbalstītāju skaits un attiecīgi aktivitāšu intensitāte Latvijā saglabājas ļoti zemā līmenī, tāpēc viņu darbība šajā pārskatā nav atspoguļota.

2.1. Krievijas īstenotās tautiešu politikas mērķi un prioritātes

Pagājušajā gadā Krievija turpināja aktīvi izmantot tautiešu politiku savu ārpolitisko interešu īstenošanai. Ukrainas konflikts, militārā operācija Sīrijā, kas radīja papildus spriedzi attiecībā ar Rietumu valstīm, 70. gadadienu kopš II Pasaules kara beigām – bija notikumi, kuros Krievija visaktīvāk izmantoja tautiešus ārvalstīs, lai leģitimizētu agresīvo ārpolitiku un izplatītu Krievijas politikajai elitei vēlamo vēstures interpretāciju.

Pārskata periodā Krievijas īstenotās tautiešu politikas galvenie uzsvāri palika nemainīgi, tas ir, tautiešu tiesību aizstāvība pret Krievijas amatpersonu uztverē notiekošo diskrimināciju ārvalstīs (īpaši tajās, kur Krievijai ir ilgstošas ģeopolitiskās intereses), tautiešu konsolidācija Krievijas paspārnē, Krievijai vēlamās vēsturiskās atmiņas nostiprināšana, kā arī krievu valodas un kultūras popularizēšana. Daudzas valstis rūpējas par tautiešu interesēm ārvalstīs, taču Krievija tautiešu politiku regulāri izmanto kā ietekmes instrumentu, lai panāktu sev vēlamās izmaiņas citu valstu iekšpolitikā un ārpolitikā. Latvijas Republikas Satversmes otrais pants paredz, ka Latvijas suverēnā vara pieder Latvijas tautai, līdz ar to Krievijas centieni tautiešu politikas aizsegā ietekmēt politiskos procesus atbilstoši savām, nevis Latvijas tautas interesēm nepārprotami rada risku mūsu valsts konstitucionālajai iekārtai.

Līdz ar tradicionālajiem uzsvāriem Krievijas īstenotajā tautiešu politikā pagājušajā gadā nostiprinājās vēl viens darbības virziens – jaunieši. Lai veicinātu tautiešu vides jauniešu lojalitāti Krievijai un nākotnē viņus varētu izmantot kā Krievijas interešu pārstāvjus un realizētājus ārvalstīs, pārskata periodā turpinājās mērķtiecīga ārvalstīs dzīvojošo jauno tautiešu piesaiste Krievijas augstskolām. Savukārt Krievijas federālā aģentūra *Россотрудничество* (RS) turpināja aktīvi īstenot programmu *Новое Поколение* (Jaunā paaudze) un *Здравствуй, Россия!* (Sveicināta, Krievija!),

kuru mērķis ir veidot pozitīvu viedokli par Krieviju, organizējot ārvalstu jauniešu vizītes Krievijā. Jāatzīmē, ka bažas rada nevis jauniešu viesošānās vai izglītošanās Krievijā, bet gan centieni izmantot šīs programmas un studijas, lai veicinātu jauniešu lojalitāti

Krievijai un nākotnē izmantotu viņus kā Krievijas ietekmes aģentus ārvalstīs. Pārskata periodā šādās vizītēs uz Krieviju devās arī Latvijas jaunieši.

Pagājušajā gadā Krievijas politiskā elite turpināja atkārtoti deklarēt tautiešu politikas svarīgo nozīmi, tomēr tās tālāku ekspansiju ierobežoja Krievijas ekonomiskās grūtības, ko ietekmēja Rietumu valstu sankcijas un jēlnaftas zemās cenas pasaules tirgos. Tā rezultātā Krievijas tautiešu politikas atbalstītāju galvenie finansētāji – *Фонд поддержки и защиты прав соотечественников проживающих за рубежом* (Ārvalstīs dzīvojošo Krievijas tautiešu tiesību atbalsta un aizstāvības fonds), fonds *Русский мир* (Krievu pasaule, turpmāk RM) un *Фонд поддержки публичной дипломатии имени А.М.Горчакова* (A.Gorčakova publiskās diplomātijas fonds) – 2015.gadā bija spiesti atteikties vai samazināt finansējumu vairākiem tautiešu atbalsta projektiem ārvalstīs, t.sk. Latvijā.

Фонд Горчакова

Savukārt finansējums apstiprinātajiem projektiem nereti tika pārskaitīts vēlāk, kā rezultātā tautiešu aktīvisti rubļa vērtības krituma dēļ reālajā izteiksmē saņēma mazāk līdzekļu. Tāpat pārskata laikā bija vērojama tendence, kas liecina, ka Krievijas varas iestādes no finansējuma saņēmējiem pieprasīja detalizētas atskaites par iztērētajiem līdzekļiem, šādi nodrošinot kontroli pār tautiešu politikas ietvaros realizētajiem pasākumiem.

Pagājušajā gadā turpināja sašaurināties Krievijas Ārlietu ministrijas pilnvaras tautiešu politikas jomā, kā rezultātā vēl vairāk pieauga RS loma. Tajā pat laikā pārskata periodā būtiskas personāliju izmaiņas skāra arī šo aģentūru. Tas liecina, ka Krievija turpina meklēt arvien jaunus veidus, kā ekonomisko grūtību un ārvalstu pieaugošas izpratnes par Krievijas patiesajiem mērķiem apstākļos vairot šā ārpolitikas instrumenta efektivitāti.

2.2. Krievijas tautiešu politikas izpausmes Latvijā

Pārskata laikā ar dažādu intensitāti Latvijā turpināja darboties Krievijas tautiešu politikas aktīvisti,² kuru mērķi un faktiskā darbība cieši saskanēja ar Krievijas ārpolitikas pamatnostādņem un Krievijas politiskās elites sludinātajām vērtībām. Ņemot vērā, ka Krievijas tautiešu politikas aktīvisti Latvijā turpināja saņemt finansiālu atbalstu no Krievijas fondiem, viņu darbības ciešā korelācija ar Krievijas ģeopolitiskajām interesēm, visticamāk, nebija tikai nejauša sakritība, bet gan mērķtiecīgs un koordinēts darbību kopums Krievijas ietekmes pozīciju nostiprināšanai.

Lai mazinātu iespēju slēpt patiesos finansējuma avotus, ko aktīvi izmanto Krievijas tautiešu politiku atbalstošās organizācijas, DP pārskata periodā sagatavoja priekšlikumus tiesiskā regulējuma pilnveidošanai šajā jomā. DP vērtējumā Latvijas sabiedrībai ir tiesības būt informētai par biedrību un nodibinājumu, kas uzdodas par Latvijas pilsoniskās sabiedrības daļu, finansētājiem un to mērķiem. Pretējā gadījumā veidojas situācija, kad Latvijā reģistrētas biedrības, kas saņem finansējumu no Krievijas fondiem, mēģina ietekmēt Latvijas iekšpolitiskos procesus, taču par līdzekļu izlietojumu detalizēti atskaitās tikai Krievijas pusei.

Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, Krievijas tautiešu politikas aktīvistu un šo politiku atbalstošo organizāciju skaits Latvijā 2015. gadā būtiski nemainījās. Pārskata periodā Krievijas tautiešu politikas aktīvistu vidē Latvijā turpināja dominēt tās pašas personas, kas iepriekšējos gados. Krievijas tautiešu politikas nozīmīgākos aktīvistus nosacīti var iedalīt divās kategorijās:

- *sistēmiskie* (jeb *profesionālie tautieši*) - aktīvi darbojas Krievijas tautiešu politikas atbalsta organizācijās un bauda Krievijas institūciju pastāvīgu uzticību;

² Šajā pārskatā termini Krievijas īstenotās tautiešu politikas “aktīvisti” un “atbalstītāji” tiek lietoti kā sinonīmi, lai apzīmētu vienu un to pašu personu kategoriju.

- *nesistēmiskie* aktīvisti – izplata Krievijas ģeopolitiskajām interesēm atbilstošus vēstījumus, taču neiesaistās Krievijas tautiešu politikas atbalsta organizācijās, kā arī kontaktus ar Krievijas amatpersonām un institūcijām veido neatkarīgi no “oficiālajām” tautiešu politikas atbalsta organizācijām Latvijā.

Lai gan *sistēmiskos* un *nesistēmiskos* tautiešu politikas aktīvistus vieno līdzīgi ideoloģiskie uzskati un atbalsts Krievijas lomas un ietekmes pieaugumam Latvijā, tā nav vienota un saliedēta vide. Pārskata laikā, samazinoties Krievijas spējai finansēt tautiešu politikas atbalsta projektus, savstarpējā konkurence un nenovīdība tautiešu politikas aktīvistu vidē kļuva vēl izteiktāka. To turpināja pastiprināt arī atsevišķu redzamāko aktīvistu ambīcijas un/vai savstarpējā personīgā nepatika. Konkurence un intrigas bija vērojamas gan abu kategoriju aktīvistu iekšienē, gan starp *sistēmiskajiem* un *nesistēmiskajiem* aktīvistiem, pēdējiem turpinot pārmest, ka sistēmiskie aktīvisti neefektīvi izmanto Krievijas piešķirtos līdzekļus tautiešu atbalstam. Parvidessašķeltību un savstarpējo konkurenci liecināja, piemēram, diskusija par jaunatnes pārstāvja deleģēšanu uz Vispasaules Krievijas tautiešu kongresu Maskavā. Pret izvirzīto kandidatūru, ko lobēja neregistrētā veidojuma *Latvijas sabiedrisko organizāciju padome* (LSOP) priekšsēdētājs Viktors Guščins un biedrības *Rodnik* vadītāja Nataļja Čehova, aktīvi iebilda biedrības *PEROM* pārstāve Margarita Dragiļe, kura uzskatīja sevi par atbilstošāku kandidāti un devās uz šo pasākumu ar fonda RM starpniecību.

N.Čehova

Pārskata periodā gan *sistēmisko*, gan *nesistēmisko* tautiešu politikas aktīvistu darbības raksturs būtiski nemainījās un izpaudās galvenokārt Krievijas ārpolitiskajām interesēm atbilstošu dažādu informatīvo un protesta pasākumu organizēšanā. Turklāt pagājušajā gadā tautiešu politikas aktīvisti vairāk pievērsās tieši Krieviju atbalstošo informatīvo pasākumu organizēšanai, mazāk uzmanības pievēršot tradicionālajām protesta akcijām. DP vērtējumā tas ir saistīts ar pēdējā laikā vērojamo tautiešu aktīvistu organizēto publisko pasākumu sarūkošo apmeklētāju skaitu, kā rezultātā to rīkošanā ieguldītie resursi reti ir atbilstoši to radītajam efektam.

Tautiešu politikas aktīvistu darbību mērķis pārskata periodā bija turpināt radīt iespaidu par it kā notiekošo “mazākumtautību apspiešanu Latvijā”, leģitimēt Krievijas agresīvo ārpolitiku, popularizēt Krievijai izdevīgo vēstures interpretāciju un Krievijas politiskās elites propagandēto t.s. *krievu pasaules* morālo pārkāpumu pār Rietumiem.

Līdzīgi kā iepriekšējos, arī šajā pārskata posmā nozīmīgu atbalstu tautiešu politikas aktīvistu darbībā sniedza

Krievijas vēstniecība Latvijā. Ņemot vērā, ka Latvijā nav RS pārstāvniecības, vēstniecība turpināja sniegt konsultācijas tautiešu politikas aktīvistiem projektu sagatavošanā Krievijas fondu finansējuma saņemšanai, kā arī aktīvāk iesaistījās tautiešu politikas atbalstītāju darbībā, sniedzot norādes par turpmāko rīcību. Turklāt vēstniecība saglabāja arī noteicošo lomu lēmuma pieņemšanā par delegācijas sastāvu ārvalstīs notiekošos Krievijas tautiešu politikas pasākumos, ko pavadīja “ieteikumi” par noteiktu jautājumu aktualizēšanu.

2.2.1. Sistēmiskie tautiešu politikas aktīvistu

Neraugoties uz to, ka *sistēmiskos* tautiešu politikas aktīvistus vieno dalība dažādās tautiešu politikas atbalsta organizācijās, praksē pārskata periodā viņi biežāk izvērsa individuālas darbības, retāk apvienojoties kopīgām akcijām. Šo tendenci noteica dažādi faktori – gan jau iepriekš minētā savstarpējā konkurence par finansējumu un Krievijas institūciju labvēlību un personīgās ambīcijas, gan arī neefektīvā kopīgo aktivitāšu koordinācija.

Pārskata periodā LSOP, kas tika izveidots, lai koordinētu dažādu tautiešu politikas atbalsta organizāciju aktivitātes, turpināja darboties kā diskusiju un informācijas apmaiņas platforma, nevis koordinējoša struktūra. LSOP neefektīvo darbību pārskata periodā apliecināja arī izmisīgie centieni piesaistīt jauniešus šim veidojumam, kas gan nedeva būtiskus rezultātus, jo jauniešiem trūkst intereses par tautiešu politikas aktivitātēm. Par vienīgās koordinējošās struktūras efektivitātes trūkumu varētu liecināt arī fakts, ka pārskata periodā regulārāk tās sanāksmes apmeklēja Krievijas vēstniecības darbinieki, iespējams, tādā veidā cenšoties LSOP pārstāvjos saglabāt ieinteresētību un motivāciju turpmākam darbam.

Līdz ar LSOP ietekmes mazināšanos konsolidācijas iespējas reģionālā līmenī aktīvāk sāka izvērtēt ārpus Rīgas esošās tautiešu politikas atbalsta organizācijas. Pagājušajā gadā Kurzemes reģionā aktīvāko darbību izvērsa *Ventspils krievu biedrība* un *Liepājas Krievu kopienu*, Zemgalē - Jelgavas biedrības *Veče* un *Istok*, kā arī Aizkraukles organizācija LAD un Jēkabpils biedrība *Rodņik*, bet Latgalē - *Rēzeknes krievu biedrība*. Tāpat konsolidācijas centieni pēc LSOP parauga bija vērojami arī Jūrmalā, kur to galvenais iniciators bija Andrejs Podmazovs.

V. Guščins

Vajā koordinācija organizāciju līmenī būtiski neietekmēja Krievijas tautiešu politikas aktīvāko atbalstītāju individuālo darbību intensitāti pārskatā laikā. Lai uzturētu apgalvojumu par Latvijā it kā notiekošo “mazākumtautību diskrimināciju” un “cilvēktiesību pārkāpumiem”, tautiešu aktīvistu pārskata laikā centās izmantot gan Latvijas prezidentūru ES Padomē, gan dažādus starptautiskos forumus, kurus tautiešu politikas atbalstītāji apmeklēja arī par Krievijas institūciju piešķirtiem līdzekļiem.

Krievijai vēlamā diskursa par “tiesiskuma un demokrātijas trūkumu” Latvijā uzturēšanai pārskata periodā tika aktualizēts arī apgalvojums par it kā notiekošo “tautiešu politikas atbalstītāju vajāšanu” Latvijā un citās Baltijas valstīs. Pēc dažu tautiešu politikas aktīvistu domām, to it kā apliecina, piemēram, DP publiskie pārskati, DP uzsāktie kriminālprocesi pret tautiešu politikas atbalstītājiem u.c. līdzīgi “fakti”. Aktīvo pievēršanos šā apgalvojuma popularizēšanai apliecina pārskata periodā izplatītais paziņojums par jaunas organizācijas *Latvijas sirdsapziņas gūstekņu līga* dibināšanu, kurā apvienojās vairāki tautiešu politikas aktīvistu, kuri uzskata, ka DP viņus “vajā” pro-Krievijas pozīcijas dēļ. Tāpat minētā mērķa sasniegšanai tika publicēts informatīvs materiāls “Citādi domājošo vajāšana Baltijas valstīs” un tēze par tautiešu politikas aktīvistu vajāšanu tika akcentēta starptautiskos pasākumos. Aktīvākais šā mīta izplatītājs pārskata laikā bija neregistrētā veidojuma *Nepilsoņu kongress* (NK) t.s. priekšsēdētājs Aleksandrs Gapoņenko. Viņa aktivitātes šajā jomā varētu būt skaidrojamas ar vēlmi pozicionēt sevi kā aktīvāko “krievu tiesību aizstāvi”, lai tādējādi stiprinātu savas pozīcijas cīņā par Krievijas institūciju finansējumu. Vienlaikus A.Gapoņenko tikai epizodiski veltīja uzmanību neregistrētajam veidojumam NK, kas viņa vadībā pagājušajā gadā praktiski neizvērsa darbību.

A.Gapoņenko (melnā) ar domubiedriem

Paralēli tiesību jautājumiem tautiešu politikas aktīvistu pārskata periodā aktīvi iesaistījās arī darbībās, kas bija vērstas uz Krievijas ārpolitikas leģitimizēšanu un atbalstīšanu. Vairumā gadījumu tas izpaudās kā informatīvais atbalsts Krievijas agresīvajai rīcībai Ukrainā un Sīrijā, kā arī Krievijas ārpolitikas oponentu diskreditēšana. Viens no galvenajiem Krievijas tautiešu politikas atbalstītāju informatīvo aktivitāšu objektiem bija NATO sabiedroto spēku klātbūtne Latvijā. Alianses solidārais atbalsts

Latvijai un pārējām Baltijas valstīm tautiešu politikas aktīvistu retorikā tika pozicionēts kā “agresijas izpausme pret Krieviju”, nevis vēlme stiprināt NATO dalībvalstu aizsardzības spējas, reaģējot uz Ukrainas konfliktu. Tradicionāli provokatīvāko retoriku šajā jautājumā izmantoja A.Gapoņenko, kurš ASV un citu NATO dalībvalstu karavīru klātbūtni pārskata periodā centās pozicionēt kā gatavošanos “krievu bruņotai apspiešanai Latvijā”.

Vienlaikus ar atbalsta paušanu publiskajā telpā tautiešu politikas aktīvisi rīkoja arī dažus Krievijas ārpolitiku atbalstošos pasākumus. Pārskata laikā Eiropas Parlamenta deputāte Tatjana Ždanoka atkārtoti apmeklēja Krievijas prettiesiski anektēto Krimu, savukārt viņas vadītā partija Latvijas Krievu savienība (LKS) rīkoja 2014.gada Odesas traģēdijas upuru piemiņai veltītu pasākumu Rīgā. Abos pasākumos dominēja Krievijai vēlamie vēstījumi gan par vēsturiskiem, gan aktuāliem notikumiem. Tāpat arī Austrumu partnerības samita laikā organizētajā akcijā “Par Eiropu no Dublinas līdz Vladivostokai” paustie viedokļi cieši saskanēja ar Krievijas amatpersonu pausto viedokli par Austrumu partnerības lietderību.

Līdz ar T.Ždanoku aktīvi Krievijas ārpolitikas atbalsta pasākumos iesaistījās A.Gapoņenko, kuram bija plānota dalība starptautiski neatzītās Piedņestras Moldovas Republikas parlamenta vēlēšanās novērotāja statusā. Viņam gan tika

liegta iebraukšana Moldovā, ko A.Gapoņenko pozicionēja kā viņa “kārtējo vajāšanas” gadījumu, paziņojot, ka uz Moldovu bija devies darījuma braucienā. Tas gan nesakrīt ar šīs ārvalstu “novērotāju” grupas organizatoru vadītāja Vladimira Homeriki vēlāk paziņoto, ka vienam no starptautiski neatzītās Piedņestras Moldovas Republikas parlamenta

T.Ždanoka

vēlēšanu novērotājiem – A.Gapoņenko – tika liegta ieceļošana Moldovā. Jāatzīmē, ka arī citi tautiešu politikas aktīvisi no Latvijas iepriekš tika iesaistīti starptautiski neatzītu, taču Krievijas atbalstītu vēlēšanu procesu imitāciju novērošanā.

Sistēmiskajiem tautiešu politikas aktīvistiem pārskata periodā bija svarīga loma arī Krievijai vēlamās vēstures interpretācijas izplatīšanā un popularizēšanā. Lai turpinātu uzturēt jau ilgstoši Krievijas propagandēto mītu par it kā notiekošo fašisma atdzimšanu Latvijā, pagājušajā gadā tika rīkots tradicionālais protesta pasākums pret 16.marta leģionāru atceres dienas gājieni. Tomēr t.s. antifašistu aktīvistu neformālā līdera Latvijā Josifa Korena organizētās protesta iniciatīvas 2015.gadā izraisīja mazāku interesi nekā iepriekšējos gados. Tas savukārt norāda uz to, ka bažas par it kā notiekošo fašisma atdzimšanu mūsu valstī tiek mākslīgi uzturētas un veicinātas ar Krievijas amatpersonu un plašsaziņas līdzekļu palīdzību, nevis atspoguļo Latvijas sabiedrības reālas bažas.

J.Korens

Atšķirībā no 16.marta protesta pasākumiem, kas izraisīja arvien mazāku interesi pat tautiešu politikas aktīvistu vidū, viens no retajiem pasākumiem, kas konsolidēja gan *sistēmiskos*, gan *nesistēmiskos* tautiešu politikas aktīvistus bija 70.gadadienai kopš uzvaras II Pasaules karā veltīto pasākumu organizēšana 9.maijā. Pirmo reizi šo pasākumu laikā Rīgā tika rīkots

E.Krivicova

“Nemirstīgo pulka” gājieni, kas ir no Krievijas pārņemta tradīcija, kur tā ir kļuvusi par vienu no Krievijas politiskajai elitei vēlamās kolektīvās vēstures atmiņas nostiprināšanas akcijām. Šī gājiena organizēšanā lielāko ieguldījumu deva A.Gapoņenko domubiedrs Broņislavs Zeļcermans, Margarita Dragile un Elizabete Krivicova, kā arī mazākā mērā – t.s. antifašisti. Par ieguldījumu šīs akcijas rīkošanā M.Dragile saņēma

apbalvojumu pārskata periodā notikušajā Vispasaules Krievijas tautiešu kongresā. Svarīgi atzīmēt, ka 9.maija svinības Krievijā aktīvi izmanto ne tikai, lai godinātu II Pasaules karā karojošu karavīru piemiņu, bet arī uzsvērtu Krievijas varenību un unikālo lomu vēsturē, tādējādi cenšoties saglabāt ārvalstīs dzīvojošo tautiešu piederības sajūtu Krievijai. Šā iemesla dēļ Krievijā aktīvi atbalsta 9.maija pasākumu rīkošanu ārvalstīs gan politiski, gan finansiāli.

Pārskata periodā tautiešu politikas aktīvisi turpināja pievērsties arī tikumības un tradicionālo vērtību popularizēšanai, uzsvērt Krieviju kā šo vērtību galvenās uzturētājas īpašo lomu pretstatā Rietumu valstīs valdošajam “morālajam pagrimumam”. Šā darbības virziena ietvaros pagājušajā gadā tika prezentēta A.Gapoņenko veidotā filma *Juvenālā justīcija*, kurā, sagrozot un tendenciozi izklāstot dažādus notikumus, autors centās pierādīt, ka “Rietumos tiek iznīcinātas tradicionālās ģimenes un sludinātas viendzimuma attiecības, kamēr Krievijā dominē pareizticībā

balstītās tradicionālās ģimenes vērtības”. Bez tam A.Gapoņenko pārskata periodā piedalījās arī tradicionālajām vērtībām veltītajā konferencē Moldovā, kur tika paustas bažas par tradicionālo kristīgo vērtību iznīcināšanu un “homoseksuālisma propagandas pieaugumu”. Šo tēmu iepriekš Latvijā centās aktualizēt arī cits tautiešu politikas aktīvists Vladimirs Lindermans, kurš nesekmīgi iniciēja referenduma rosināšanu par viendzimuma attiecību popularizēšanas aizliegumu bērnu vidū.

Jāatzīmē, ka morālo vērtību sludināšana un Rietumu “izlaidīgā dzīvesveida” kritizēšana atsevišķiem tautiešu politikas atbalstītājiem, kuru vārdi šajā pārskatā nav minēti, netraucēja iesaistīties pašu kritizētās darbībās. Veicot pirmstiesas izmeklēšanu, DP divos gadījumos pie tautiešu politikas aktīvistiem, kuru vārdi šajā pārskatā nav minēti, konstatēja materiālus, kas satur Krimināllikuma 166.panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma (par tāda pornogrāfiska rakstura materiāla apriti, kurš satur bērnu pornogrāfiju, cilvēka seksuālas darbības ar dzīvnieku, nekrofiliju vai dzimumtieksmes apmierināšanu vardarbīgā veidā) pazīmes. Šo gadījumu izmeklēšana ir nodota Valsts policijai.

2.2.2. Nesistēmiskie tautiešu politikas aktīvistu

Pārskata periodā savas aktivitātes turpināja arī vairāki *nesistēmiskie* tautiešu politikas aktīvistu, kuri galvenokārt koncentrējās uz informatīvajiem pasākumiem Krievijas propagandēto vēstījumu par “mazākumtautību tiesību neievērošanu” Latvijā un Krievijas agresīvās ārpolitikas atbalstīšanā. Atsevišķos gadījumos *nesistēmiskie* aktīvistu iesaistījās *sistēmisko* tautiešu politikas atbalstītāju rīkotajos pasākumos, kā arī sniedza atbalstu citiem *nesistēmiskajiem* aktīvistiem, tomēr vairumā gadījumu viņi turpināja darboties neatkarīgi no citiem tautiešu politikas atbalstītājiem. Salīdzinot ar *sistēmiskajiem* aktīvistiem, *nesistēmiskie* tradicionāli izvēlējās kopumā provokatīvāku un izaicinošāku retoriku un protesta izpausmes, lai pievērstu sev uzmanību gan Latvijā, gan Krievijā.

Tāpat kā iepriekšējos gados, arī 2015.gadā viens no aktīvākajiem *nesistēmiskajiem* tautiešu politikas atbalstītājiem bija V.Lindermans, kurš galvenokārt koncentrējās uz informatīvajiem pasākumiem, publiskajā telpā paužot Krievijai vēlamus vēstījumus par Ukrainas konfliktu, sabiedroto spēku militāro klātbūtni Latvijā, mazākumtautību stāvokli Latvijā u.c. Krievijas propagandā izmantotām tēmām. Vienlaikus par redzamāko V.Lindermana aktivitāti pārskata periodā kļuva atbalsta sniegšana Krievijas neregistrētās politiskās organizācijas *Другая Россия* (Cita Krievija) pārstāvjiem, kuri tika aizturēti par prettiesisku iekļūšanu Nacionālo bruņoto spēku bāzē Ādažos³.

³ 2015.gada 12.jūnijā divi Krievijas pilsoņi nelikumīgi iekļuva Nacionālo bruņoto spēku bāzē Ādažos, lai protestētu pret, viņuprāt, NATO agresīvo politiku pret Krieviju. Saistībā ar šo incidentu tika uzsākts kriminālprocess, kas izmeklēšanas gaitā tika pārkvalificēts atbilstoši Krimināllikuma 231.panta otrajai daļai (huligānisms, ja to izdarījusi personu grupa). 2015.gada 28.septembrī DP rosināja uzsākt kriminālvajāšanu pret abiem Krievijas pilsoņiem par huligānismu, kas izdarīts personu grupā, bet pret V.Lindermanu – par tā atbalstīšanu.

V.Lindermans

Ar provokatīvu akciju pārskata laikā izcēlās arī tautiešu politikas atbalsta organizācijas *Russkaja Zarja* (RZ) viens no līderiem Ilarions Girss, kurš publiski paziņoja par atteikšanos no Latvijas Republikas pilsonības un sadedzināja savu pasi. Šis solis atspoguļoja RZ darbības taktiku - rīkot izaicinošas un provokatīvas darbības, kas nepārkāpj Krimināllikuma normas, taču izraisa sabiedrības vairākuma sašutumu un nosodījumu. Šī pretreakcija savukārt tiek izmantota kā līdzeklis tālākas ažiotažas radīšanai un RZ aktīvistu popularizētā mīta par “etnokrātisko režīmu” tirāžēšanai. Arī otrs RZ līderis Jevgēņijs Osipovs, kurš pārskata periodā koncentrējās uz Krieviju atbalstošajiem informatīvajiem pasākumiem gan RZ interneta vietnēs, gan mazāk populāros Krievijas informatīvajos resursos, izmantoja provokatīvu retoriku, kas līdzinājās A.Gapoņeko piekoptajam stilam. Minētās aktivitātes, visticamāk, bija saistītas ar vēlmi piesaistīt atbalstu Krievijā, t.sk. finansiālo. Jāatzīmē, ka tāpat kā iepriekšējos, arī šajā pārskata posmā RZ nekautrējās vērsties pret *sistēmiskajiem* aktīvistiem, Baltijas valstīs dzīvojošo tautiešu forumā Viborgā, Krievijā apsūdzot viņus nekompetencē un Krievijas piešķirto finanšu resursu neefektīvā izmantošanā. Tomēr ne provokatīvā retorika, ne izaicinošās darbības nav palīdzējušas RZ pārstāvjiem iegūt ne kaut cik nozīmīgu atpazīstamību, ne atbalstu Latvijas sabiedrībā.

I.Girss

Pārskata laikā savu darbību praktiski apturēja biedrība *GVD Baltia*, kas tika izveidota ar mērķi vākt līdzekļus separātistu kontrolē esošajiem Austrumukrainas reģionu iedzīvotāju atbalstam. To lielā mērā noteica gan ziedotāju skaita sarukums, gan pašu organizācijas aktīvistu intereses zudums par tās darbību. No *GVD Baltia* pārstāvjiem pārskata laikā aktīvu publisku darbību turpināja tikai Staņislavs Bukains, kurš līdzīgi kā citi *nesistēmiskie* aktīvistu galveno uzsvāru lika uz iespējami izaicinošākām darbībām un izteikumiem. Tiesa, atšķirībā no RZ pārstāvjiem vai V.Lindermana, kuri rūpīgi izvērtē savas rīcības tiesiskās sekas, S.Bukains pārskata periodā nereti turpināja rīkoties impulsīvi, kā rezultātā tika aizturēts, piemēram, par izstādes “Maidana cilvēki” eksponāta bojāšanu. Visticamāk, tieši S.Bukaina neprognozējamās un provokatīvās uzvedības dēļ no sadarbības ar viņu pārskata laikā atteicās vai centās atturēties gan *sistēmiskie*, gan *nesistēmiskie* aktīvistu. Tāpat būtisku rezultātu nedeva arī S.Bukaina centieni pievērsties “žurnālista” darbam, jo vienīgais resurss, kas viņam nodrošināja daudz maz regulāru platformu, bija Krievijas vēstījumu atbalstošais *imhoclub.lv*.

2015.gadā bija vērojama ne tikai *GVD Baltia* darbības apturēšana, bet arī Latvijas iedzīvotāju intereses par tiešu iesaistīšanos Ukrainas konfliktā mazināšanās. Lai gan arī pārskata periodā atsevišķas personas pievienojās nelikumīgajiem kaujinieku grupējumiem, kas cīnās pret Ukrainas varas iestādēm, šādu indivīdu skaits bija mazāks nekā 2014.gadā. Tomēr arī pagājušajā gadā DP uzsāka divus kriminālprocesus par prettiesisku piedalīšanos bruņotā konfliktā Ukrainā.

2.3. Labēji radikāli orientētie aktīvistu

Pārskata periodā situāciju labēji radikāli orientēto organizāciju un aktīvistu vidē būtiski ietekmēja bēgļu krīze. Līdzīgi kā citās ES valstīs, arī Latvijā valdības lēmums uzņemt patvēruma meklētājus izraisīja neapmierinātību dažādās sabiedrības grupās, ko savās interesēs centās izmantot labēji radikāli orientētas personu grupas. Pret bēgļu uzņemšanu vērstais noskaņojums pārskata laikā Latvijā izpaudās leģitīmu un miermīlīgu protesta akciju rīkošanā, vienlaikus agresīvie komentāri virtuālajā vidē apliecināja šā jautājuma potenciālu veicināt radikalizāciju rasistiski un ksenofobiski orientētu dažādu tautību personu vidū.

Vēršanās pret patvēruma meklētāju uzņemšanu pagājušajā gadā kļuva par galveno darbības virzienu labēji radikāli orientēto personu vidū. Protesta akcijās pret bēgļu izmitināšanu iesaistījās gan ilggadējie labēji radikāli orientētie aktīvistu (piemēram, aizliegtās biedrības *Gustava Celmiņa centrs* pārstāvji), gan šādu ideju atbalstītāji, kuri pēdējo gadu laikā bija atturējušies no publiskām aktivitātēm. Vienlaikus protesta pasākumos aktīvi piedalījās arī personas, kuras iepriekš nebija nonākušas DP uzmanības lokā kā labēji radikāli orientētu organizāciju vai grupu dalībnieki. Tāpat šajās aktivitātēs iesaistījās arī t.s. *eiroseptiķi* un populisti, kuri centās izmantot bēgļu jautājumu,

lai popularizētu savu negatīvo nostāju pret ES un vairotu savu popularitāti.

Turklāt jāatzīmē arī fakts, ka bēgļu tēma tiek aktīvi ekspluatēta Krievijas propagandā, kur patvēruma meklētāji tiek atspoguļoti kā drauds Eiropas drošībai un vērtībām. Šīs tēmas izmantošana Krievijai ļauj pozicionēties kā Eiropas patiesajam sabiedrotajam un vairo atbalstu gan labēji radikālo ideju aizstāvju, gan konservatīvu noskaņoto eiropiešu vidū. To apliecina, piemēram, pagājušā gada nogalē Krievijas galēji labēji orientētās organizācijas *Русское имперское движение* (Krievijas impēriskā kustība) internetā izveidotais labēji radikālo ideju atbalstošo un konservatīvu noskaņoto organizāciju sadarbības tīkls *World National Conservative Movement* (Pasaules nacionāli konservatīvā kustība), kam ir pievienojušies arī atsevišķi pret bēgļu uzņemšanu noskaņoti aktīvistu no Latvijas. DP vērtējumā šādu iniciatīvu mērķis ir iegūt kontroli pār labēji radikālo ideju atbalstītājiem un konservatīvu noskaņotajām grupām, lai tās izmantotu spiediena izdarīšanai uz Eiropas valstu lēmumu pieņēmējiem atbilstoši Krievijas ārpolitiskajām interesēm.

“World National-Conservative Movement” logo

Neraugoties uz dažādiem protesta pasākumiem pret bēgļu uzņemšanu, pārskata periodā netika konstatēts sabiedrības intereses pieaugums par pievienošanos labēji radikālās idejas atbalstošām organizācijām. Pret patvēruma meklētāju uzņemšanu vērstās protesta akcijas noritēja bez incidentiem, vienīgi virtuālajā vidē atsevišķos gadījumos tika konstatēti pret bēgļiem vērsti komentāri vai ieraksti, kas pārkāpa vārda brīvības robežu. Tas norāda uz atsevišķu rasistiski un ksenofobiski orientētu personu potenciālu radikalizācijas risku nākotnē, tomēr pārskata periodā labēji radikāli orientētu aktīvistu radītie riski konstitucionālās iekārtas drošībai joprojām bija salīdzinoši zemi.

Pēdējo gadu laikā arvien lielāku popularitāti Latvijā gūst dažādas militārās simulācijas spēles, piemēram, *airsoft*, kuras, regulāri praktizējot, var attīstīt militāra rakstura iemaņas. Šādas prasmes potenciāli var tikt izmantotas arī pret nacionālās drošības interesēm vērstās darbībās, tāpēc DP sadarbībā ar citām institūcijām pārskata periodā aktualizēja nepieciešamību pilnveidot normatīvo regulējumu militāro simulācijas spēļu organizēšanas jomā. Šīs iniciatīvas mērķis nav ierobežot militārās simulācijas spēles Latvijā, bet gan izstrādāt noteikumus, kas reglamentētu kārtību, kādā tiek organizētas šīs spēles, un veicināt militāro simulācijas spēļu entuziastu vides caurskatāmību.

Secinājumi un prognozes

- Pārskata periodā Krievija turpināja izmantot no Padomju Savienības laikiem pārņemtoto taktiku izmantot dažādas ārvalstīs veidotas organizācijas savu ģeopolitisko interešu sasniegšanai. Paredzams, ka Krievija šo taktiku turpinās aktīvi izmantot arī turpmāk, līdz ar to Krievijas īstenotā tautiešu politika arī turpmāk radīs lielākus riskus konstitucionālās iekārtas drošībai.
- Līdz ar ekonomiskās situācijas pasliktināšanos Krievijas institūcijas bija spiestas biežāk atteikties finansējumu tautiešu atbalsta projektiem, vienlaikus tās sāka detalizētāk izvērtēt tiem piešķirto līdzekļu izlietojumu. Paredzams, ka, turpinoties ekonomiskajām grūtībām, Krievijas tautiešu politikas atbalsta aktivitātes koncentrēsies uz tiem aktīvistiem, kuri spēj uzrādīt labākos rezultātus.
- Samazinoties Krievijas finansējumam un Krievijai arvien vairāk pievēršoties informatīvajam karam, pagājušajā gadā tautiešu politikas aktīvistu Latvijā vairāk koncentrējās uz informatīvā atbalsta sniegšanu Krievijai, mazāk pievēršoties dažādu pasākumu rīkošanai. Šī tendence, visticamāk, turpināsies arī šogad, jo prasa mazāk resursu un organizatorisko pūļu.
- Pārskata periodā tautiešu politikas atbalstītāju vidē turpināja dominēt tie paši aktīvistu, kuri iepriekš. Neraugoties uz Krievijas centieniem tautiešu politikas aktivitātēs vairāk iesaistīt jauniešus, līdz šim nav konstatēta Latvijas jauniešu nozīmīga interese par tautiešu politikas aktivitātēm. Vienlaikus Krievija, visticamāk, arī turpmāk pievērsīs pastiprinātu uzmanību tieši darbam ar jauniešiem no ārvalstīs dzīvojošo tautiešu vidus.
- Pagājušajā gadā tautiešu politikas aktīvistu galvenie darbības virzieni bija Krievijas propagandētā mīta par “cilvēktiesību problēmām” Latvijā popularizēšana, Krievijas agresīvās ārpolitikas leģitimizēšana un Krievijai vēlamās vēstures interpretācijas tiražēšana. Paredzams, ka arī turpmāk tautiešu politikas aktīvistu galveno uzmanību veltīs šiem darbības virzieniem, vienlaikus nepieciešamības gadījumā pārorientējoties uz jaunām darbības jomām, ja tas saskanēs ar izmaiņām Krievijas prioritātēs.
- Pārskata laikā par labēji radikāli orientēto aktīvistu galveno darbības virzienu kļuva protesta pasākumu rīkošana pret patvēruma meklētāju uzņemšanu. Paredzams, ka vēršanās pret bēgļu uzņemšanu arī šogad būs galvenais labēji radikāli orientēto personu darbības virziens.
- Lai gan labēji radikāli orientēto personu radītie riski konstitucionālās iekārtas drošībai saglabājas zemi, patvērumu meklētāju uzņemšana var veicināt radikāli un ksenofobiski noskaņotu atsevišķu personu radikalizāciju.

3. Informatīvās telpas drošība

Turpinoties pret Latviju vērstām Krievijas informatīvās ietekmes kampaņām, kuru mērķis ir mainīt Latvijas sabiedrības viedokli atbilstoši Krievijas ārpolitiskajām interesēm, palielinās informatīvās telpas aizsardzības nozīme nacionālās drošības garantēšanā. Atbilstoši demokrātiskas valsts principiem informatīvās telpas drošības jomā DP ir stingri ierobežota loma. Tas ir, savlaicīgi identificēt un informēt lēmuma pieņēmējus, par nozari atbildīgās institūcijas un sabiedrību par informatīvām aktivitātēm, kuras tiek finansētas un vadītas no ārvalstīm nolūkā ar informatīvu manipulāciju palīdzību mainīt Latvijas iedzīvotāju viedokli atbilstoši citas valsts interesēm.

3.1. Informatīvās ietekmes aktivitāšu loma Krievijas ārpolitisko mērķu sasniegšanā

Pārskata periodā notikušajā Krievijas Vispasaules tautiešu kongresā Krievijas prezidents Vladimirs Putins paziņoja, ka Krievija turpmāk aktīvāk atbalstīs krievu valodā iznākošās un raidošās informatīvās platformas ārvalstīs, kas “palīdz cīnīties pret stereotipiem par Krieviju un pret to vērstajām informācijas kampaņām”. Šis paziņojums saskan ar pārskata periodā apstiprināto Krievu valodas atbalsta un izplatības ārvalstīs koncepciju, kas paredz sekmēt krievu valodas pozīciju stiprināšanu ārvalstīs un kuras mērķis ir “aktivizēt *maigās varas* instrumentu izmantošanu starptautiskajā arēnā”. Šajā koncepcijā būtiska vieta krievu valodas virzībai ārvalstīs ir atvēlēta arī informatīvajām platformām. Piemēram, minētajā dokumentā uzsvērts, ka “nepieciešams sekmēt krievu valodā raidīto kanālu [ar to tiek domāta ne tikai televīzija, bet arī citi komunikācijas kanāli] skaita pieaugumu ārvalstīs, tajā skaitā interneta resursos”.

Arī 2015.gada nogalē apstiprinātajā Krievijas Nacionālās drošības stratēģijā ir norādīts, ka “starptautiskās situācijas raksturu aizvien vairāk ietekmē pieaugošā pretstāve globālajā informatīvajā telpā”, tāpēc Krievijai ir aktīvi jāaizstāv savas intereses šajā jomā. Tādējādi koncepcijā ir leģitimizēta tālāka informatīvo ietekmes aktivitāšu izmantošana ārvalstīs, kas tiek pasniegta nevis kā agresīva Krievijas rīcība, bet gan aizsardzība.

Pārskata periodā Latvija nebija Krievijas informatīvās ietekmes aktivitāšu prioritārais mērķis, taču mūsu valstij tika pievērsta regulāra uzmanība, lai Krievijas masu informācijas līdzekļu patērētājiem Latvijā, Krievijā un Rietumvalstīs atgādinātu tradicionālos Krievijas vēstījumus par mūsu valsti:

- mūsu valsts “neievēro mazākumtautību tiesības”;
- pie mums “atdzimst fašisms”;
- mēs esam “neizdevusies valsts”;
- mēs esam “marionetes, ko ASV/Rietumi izmanto, lai vērstos pret Krieviju”.

Šie Krievijas propagandas radītie mīti tiek izmantoti jau vairākus gadus, pieskaņojot tos konkrētā brīža aktualitātēm. Piemēram, pārskata laikā sabiedroto spēku militārā klātbūtne vai dalība militārās mācībās Latvijā Krievijas masu informācijas līdzekļos tika pasniegta kā agresīva NATO rīcība, kurā Latvija tiek izmantota kā placdarms, lai vērstos pret Krieviju. DP vērtējumā šo Krievijas vēstījumu mērķis ir šķelt Latvijas sabiedrību, mazināt Latvijas iedzīvotāju saikni ar mūsu valsti, ticību valsts spējai garantēt sabiedrības labklājību un drošību, vienlaikus veidojot lojalitāti Krievijai un atbalstu tās ārpolitiskajām interesēm Latvijā. Šādu vēstījumu izplatīšana Latvijas informatīvajā telpā ir pretrunā ar nacionālās drošības interesēm.

3.2. Krievijas intereses realizējošās informatīvās platformas Latvijā

Pārskata periodā Latvijā turpināja darboties vairākas informatīvās platformas, kas tika finansētas un vadītas no Krievijas vai kuru darbība bija vēsta uz Krievijas ģeopolitiskajām interesēm atbilstošu vēstījumu tālāku izplatīšanu. Salīdzinot ar Latvijā retranslētajiem Krievijas politiskajai elitei ļoļajiem TV kanāliem, šo platformu auditorija bija salīdzinoši neliela un tām nebija nozīmīgas ietekmes uz sabiedrisko domu Latvijā, taču daži no tiem ir vērtējami kā ilgtermiņa projekti, kuru reālā ietekme Latvijas informatīvajā telpā var izpausties ilgākā laika periodā.

3.2.1. Sputnik Latvijas versija

Par Krievijas stratēģiskajos dokumentos deklarētā mērķa – veicināt vajadzīgās informācijas izplatīšanu ārvalstīs – spilgtāko izpausmi pagājušajā gadā kļuva Krievijas valsts informācijas aģentūras *Россия сегодня*⁴ (turpmāk tekstā aģentūra) centieni izveidot pārstāvniecību Latvijā. Neraugoties uz atteikumu reģistrēt šo pārstāvniecību (šis lēmums ir pārsūdzēts tiesā), aģentūra pārskata periodā turpināja darbu pie informatīvās platformas *Sputnik* Latvijas versijas izveides, kas rezultējās tās darbības uzsākšanā 2016.gada februārī.

Pamatotas bažas par aģentūras patiesajiem mērķiem rada tās nolikumā definētie mērķi, starp kuriem arī ir minēta “Krievijas Federācijas valsts varas orgānu nodrošināšana ar

⁴ Pamatojoties uz Eiropas Savienības Padomes 2014. gada 17. marta lēmumu Nr. 2014/145/KĀDP par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība, tika izveidots personu saraksts, pret kurām tiek vērstas ES sankcijas. Šajā sarakstā ir iekļauts arī aģentūras ģenerāldirektors Dmitrijs Kisiļevs, kuram bija svarīga loma propagandas pasākumu īstenošanā Ukrainas konflikta laikā.

operatīvu informāciju par sociāli-ekonomisko un politisko stāvokli Krievijas Federācijā un ārvalstīs”. Jāatzīmē, ka šāds uzdevums demokrātiskās valstīs parasti tiek deleģēts speciālistiem, nevis masu saziņas līdzekļu veidotājiem, kuru uzdevums ir informēt sabiedrību, nevis vākt informāciju varas iestāžu labā. Tas norāda, ka *Sputnik*, visticamāk, nav uzskatāms par resursu, kura mērķis ir nodrošināt dažādu viedokļu objektīvu atspoguļojumu, bet gan par instrumentu Krievijas ārpolitisko mērķu sasniegšanai.

Par *Sputnik* Latvijas versijas izveides kuratoru tika izvēlēta pirms tam ar Latvijas plašsaziņas līdzekļu vidi nesaistītā Tatjana Kirillova, kura veica gan nepieciešamās darbības pārstāvēniecības reģistrācijai, gan piedalījās platformas darbinieku atlasē. Šīs propagandas resursu darbinieku rekrutēšanu vadīja aģentūras pārstāve, Krievijas pilsoņe Liāna Minasjana, kura saskaņā ar DP rīcībā esošo informāciju ir uzskatāma arī par *Sputnik* Latvijas versijas redaktori.

Līdz ar L.Minasjanu *Sputnik* Latvijas versijas darbību nodrošina arī minētā T.Kirillova, kura koordinē šīs propagandas platformas darbu Latvijā, kā arī neliels skaits “štata” un “ārštata” autoru, tulki un atsevišķi konsultanti. Vairāki *Sputnik* materiālu autori publicējas ar pseidonīmu un cenšas slēpt savu saikni ar šo propagandas platformu. Tas varētu būt saistīts gan ar centieniem izviliņāt informāciju, slēpjot tās patieso interesentu, gan ar nevēlēšanos diskreditēt sevi Latvijas žurnālistu vidē. Jāatzīmē, ka saskaņā ar DP rīcībā esošo informāciju no *Sputnik* Latvijas versijas veidotāju piedāvājuma iesaistīties šīs platformas darbībā atteicās vairāki Latvijas žurnālisti.

Salīdzinot ar citām Krievijas informatīvajām platformām, kas darbojas Latvijā, *Sputnik* Latvijas versijas auditorija ir ne tikai tie Latvijas iedzīvotāji, kas ikdienā izmanto krievu valodā iznākošos resursus, bet arī tā sabiedrības daļa, kas priekšroku dod informācijas ieguvei latviešu valodā. Šā iemesla dēļ *Sputnik* Latvijas versijas pirmajos darbības mēnešos ir vērojamas atšķirības latviešu un krievu valodas versiju saturā, katrai auditorijai uzsverot tos vēstījumus, kuri varētu gūt lielāku atbalstu. Tā, piemēram, latviešu versijā tiek īpaši akcentēta informācija, kas atbilst Krievijas vēstījumam par “Latviju kā neizdevušos valsti”, savukārt krievu valodas versijā tiek kultivēts mīts par “mazākumtautību tiesību neievērošanu”. Jāatzīmē, ka rūpīga vēstījumu atlase atbilstoši auditorijas gaidām ir Krievijas propagandas raksturīga pazīme.

3.2.2. *Baltnews.lv*, *imhoclub.lv* un *Avtoradio*

Sputnik saikne ar Krievijas varas institūcijām ir plaši zināms fakts, taču pārskata periodā Latvijā turpināja darboties arī citi resursi, kas ir saistīti ar Krievijas informatīvajām aktivitātēm ārvalstīs. DP vērtējumā centieni slēpt šādas saiknes esamību rada pamatotas aizdomas par šo informatīvo resursu patiesajiem mērķiem.

Pārskata periodā turpinājās darbs pie interneta vietnes *baltnews.lv* attīstības. Šajā portālā tika izplatīti līdzīgi vēstījumi

kā *Sputnik* Latvijas versijā, taču *baltnews.lv* gadījumā resursa lietotājiem nav zināms par tā saikni ar Krievijas finansējumu un informatīvajām aktivitātēm ārvalstīs. Tādējādi tiek veidots priekšstats, ka Krievijai vēlamos vēstījumus izplata ne tikai oficiālie Krievijas informatīvie resursi, bet arī “neatkarīgi mediji”. No vienas puses, tas dod šiem resursiem lielāku ticamības pakāpi, no otras puses, ļauj radīt ilūziju par it kā lielo atbalstu Krievijas vēstījumiem. Jāatzīmē, ka līdzīgi kā *Sputnik* Latvijas versijā, *baltnews.lv* publikāciju autori pārskata periodā sāka publicēties ar pseidonīmiem, lai gan daudzi no viņiem, t.sk. portāla vadītājs Andrejs Jakovļevs, ir krievu valodā lasošo Latvijas iedzīvotāju auditorijai ļoti zināmi publicisti.

Pagājušajā gadā turpināja darboties arī Jurija Aleksejeva vadītā interneta vietne *imhoclub.lv*, kas funkcionē kā diskusiju un viedokļu apmaiņas platforma tautiešu politikas atbalstītājiem un Krievijai simpatizējošām personām. Ņemot vērā portāla popularitāti šajās aprindās, *imhoclub* pārskata periodā uzsāka paplašināšanos un šobrīd portālam ir arī Baltkrievijas versija. DP rīcībā esošā informācija liecina, ka arī šī platforma ir cieši saistīta ar Krievijas finansējumu un informatīvajām aktivitātēm ārvalstīs. Jāatzīmē, ka J.Aleksejevs bija viens no Latvijas pārstāvjiem 2015.gada jūnijā notikušajā Vispasaules krievu preses kongresā Maskavā, uz kuru tradicionāli tiek aicināti Krievijai draudzīgu resursu pārstāvji, lai pateiktos par līdzšinējo veikumu un motivētu turpināt Krievijai vēlamos informācijas izplatīšanu.

Pārskata laikā Krievijai labvēlīgu vēstījumu izplatīšanu Latvijas informatīvajā telpā sekmēja arī ar bijušo Eiroparlamenta deputātu Aleksandru Mirski saistītā radio stacija *Avtoradio*, kas uzsāka *Radio Sputnik* veidoto raidījumu retranslāciju savā ēterā. Ņemot vērā, ka *Avtoradio* ir apraides tiesības Latgalē, Krievijas propagandas produktu izplatīšana šajā reģionā var veicināt Latgales iedzīvotāju atsvešinātību no Latvijas informatīvās telpas, vienlaikus sekmējot Krievijas informatīvo mērķu sasniegšanu.

3.2.3. Citas informatīvās platformas

2015.gadā savu darbību Latvijā uzsāka vai turpināja arī citas platformas, kas nebija tieši saistītas ar Krievijas informatīvajām aktivitātēm ārvalstīs, taču atbalstīja tās mērķus.

Pārskata periodā savu darbību uzsāka RZ veidotā interneta vietne *zarya.lv*, kuras saturu galvenokārt veidoja šīs biedrības aktīvistu (I.Girss un J.Osipovs) un viņu Latvijas un Krievijas domubiedru veidotas publikācijas, kurās dominēja Krievijai vēlami vēstījumi par situāciju Latvijā un pasaulē. Neraugoties uz šīs biedrības pārstāvjiem raksturīgo provokatīvo un izaicinošo retoriku, šai vietnei neizdevās piesaistīt ievērojamu auditoriju un

attiecīgi arī finanšu resursus tās darbības attīstībai. Tā rezultātā tieši gadu pēc izveides *zarya.lv* veidotāji paziņoja par vietnes darbības apturēšanu, kas gan nenozīmē to, ka tās darbība nevar tikt atjaunota nākotnē.

Pagājušajā gadā neveiksmīgus finansējuma meklējumus portāla *baltijalv.lv* attīstībai turpināja arī tā veidotājs Sergejs Malahovskis. Iespējams, ilgstoši neveiksmīgie biedrības "Latvijas Antifašistiskā fronte" vadītāja S.Malahovska centieni piesaistīt resursus vietnes attīstībai ir saistīti ar viņa slikto reputāciju citu tautiešu politikas aktīvistu vidū, par ko, visticamāk, ir informētas arī Krievijas amatpersonas. Savukārt bez ārēja finansiāla atbalsta *baltijalv.lv*, visticamāk, paliks margināls resurss.

2015.gadā notika iepriekš prognozētā mediju kluba *Format A3* pārstāvju darbības pārorientēšanās. Izmantojot 2014.gadā izveidoto nodibinājumu *Kultūras līnija*, tika organizēti diskusiju pasākumi, uz kuriem sākotnēji tika aicināti viesi no kultūras vides atbilstoši jaunā nodibinājuma deklarētajam mērķim popularizēt krievu kultūru. Tomēr šajās diskusijās gan no pasākumu organizatoru, gan auditorijas puses izskanēja aicinājumi pasākumu viesiem komentēt arī ģeopolitiska rakstura jautājumus. Tas rada bažas, ka deklarētā leģitīmā mērķa - popularizēt krievu kultūru - aizsegā nodibinājuma pārstāvji plāno atgriezties pie Krievijai vēlamu vēstījumu popularizēšanas, kas bija raksturīgs *Format A3* un par ko informējam iepriekšējos pārskatos.

Secinājumi un prognozes

- Pārskata periodā nozīmīgākos riskus Latvijas informatīvās telpas drošībai turpināja radīt Krievijas informatīvās ietekmes aktivitātes, kuru mērķis ir ar tendenciozas un nepatiesas informācijas palīdzību graut Latvijas iedzīvotāju piederības sajūtu savai valstij, ticību tai, paralēli veidojot lojalitāti Krievijai un atbalstu tās interesēm Latvijā. Ņemot vērā Krievijas stratēģiskajos dokumentos pausto apņēmību attīstīt informatīvās ietekmes resursus, var prognozēt, ka Krievija turpinās pret Latviju vērstās propagandas kampaņas.
- Lai gan Latvija pārskata periodā nebija Krievijas informatīvās ietekmes aktivitāšu prioritārais mērķis, Krievija turpināja finansēt jau iepriekš izveidotās informatīvās platformas sev vēlamu vēstījumu izplatīšanai, un veidoja jaunas. Paredzams, ka Krievija turpinās atbalstīt dažādu informatīvo platformu darbību mūsu valstī arī turpmāk.
- Pārskata periodā Krievijas atbalstītās informatīvās platformas Latvijā turpināja darboties gan atklātā, gan slēptā veidā. Mēģinājumi slēpt saikni ar Krievijas informatīvās ietekmes aktivitātēm rada pamatu aizdomām par šo darbību patiesajiem nolūkiem.
- Par pārskata perioda nozīmīgāko Krievijas informatīvās ietekmes aktivitāti var uzskatīt darbu pie *Sputnik* Latvijas versijas izveides, kas noslēdzās šogad. Paredzams, ka tieši šī informatīvā platforma kļūs par galveno Krievijai vēlamu vēstījumu izplatīšanas kanālu latviešu valodā.
- Salīdzinot ar retranslētajiem Krievijas TV kanāliem, Latvijā bāzētajām Krievijas atbalstītājām informatīvajām platformām ir neliela auditorija, taču tās, visticamāk, ir veidotas kā ilgtermiņa projekti, no kuriem Krievijas interesēm atbilstoši rezultāti tiek sagaidīti ilgākā laika posmā. Līdz ar to šo platformu ietekme uz Latvijas informatīvo telpu ir jāvērtē ilgtermiņā, ne tikai šī brīža perspektīvā.

4. Preterorisms

Pieaugot terorisma draudu intensitātei Eiropā, preterorisma sfērai DP darbā tiek veltīts arvien vairāk resursu un uzmanības. DP preterorisma jomā veic pretizlūkošanas un operatīvās darbības, kā arī sadarbojas ar ārvalstu partneru dienestiem, lai savlaicīgi identificētu un novērstu potenciālos terorisma draudus. Vienlaikus DP kā preterorisma pasākumus koordinējošā iestāde valstī veicina visu iesaistīto institūciju sadarbību preventīvo un reaģēšanas pasākumu plānošanā un ieviešanā, organizē dažāda mēroga preterorisma mācības, kā arī informē par aktuālajām terorisma tendencēm valsts augstākās amatpersonas un citas preterorisma pasākumos iesaistītās institūcijas. Līdz ar terorisma draudu aktualizēšanos Eiropā 2015.gadā DP arī pirmo reizi savā interneta vietnē publicēja ieteikumus rīcībai dažādu terorisma draudu līmeņu gadījumā.

4.1. Terorisma draudu tendences Eiropā

Pārskata periodā notikušie terorisma incidenti apliecina, ka terorisma draudiem ir pārnacionāls raksturs, tāpēc terorisma draudu situāciju Latvijā ir jāanalizē ciešā kopsakarībā ar terorisma draudu tendencēm Eiropā kopumā.

2015.gadā Eiropas specdienesti un tiesību aizsardzības iestādes novērsa 18 terora aktus to plānošanas stadijā dažādās kontinenta valstīs. Tāpat tika aizturēti vairāki desmiti indivīdu, kuri bija iesaistījušies dažādās terorisma atbalsta aktivitātēs, plānoja doties uz konflikta reģioniem vai arī atgriezās no tiem. Tomēr, neraugoties uz daudzām preterorisma operācijām, islāmistu teroristiem izdevās sarīkot 12 uzbrukumus, no kuriem divi bija plaša mēroga ar lielu cilvēku upuru skaitu.

No pārskata periodā notikušajiem terora aktiem īpaši jāatzīmē 2015.gada 13.novembra uzbrukumi Parīzē, kas apliecināja *Daesh* spējas rīkot labi koordinētus plaša mēroga terora aktus Eiropā. Šie terora akti arī parādīja, ka viens no islāmistu teroristu prioritārajiem uzbrukumu mērķiem Eiropā ir cilvēku masveida pulcēšanās objekti, kuros netiek īstenoti pastiprināti drošības pasākumi un kur ir iespējams izraisīt iespējami lielāku cilvēku upuru skaitu. Tāpat šie uzbrukumi norādīja uz teroristu spējām izmantot kombinēto uzbrukumu taktiku, kas paredz vienlaicīgi izmantot dažādus uzbrukumu ieročus (šaujamo ieročus un improvizētos spridzekļus) un metodes (terorista-pašnāvnieka uzbrukumus, apšaudes un ķīlnieku sagrābšanu).

Pagājušajā gadā notika arī salīdzinoši mazāka mēroga uzbrukumi Dānijā, Francijā, Vācijā un Lielbritānijā. Turklāt islāmistu teroristi rīkoja pret eiropiešiem vērstus uzbrukumus citos reģionos, gan uzbrūkot Eiropas tūristu iecienītiem kūrortiem, gan, visticamāk, organizējot sprādzienu Krievijas pasažieru lidmašīnā reisā no Šarm-el-Šeīhas uz Sanktpēterburgu.

Drošības situācijas pasliktināšanos pārskata periodā lielā mērā turpināja ietekmēt Sīrijas konflikts. Kopš tā sākuma islāmistu teroristu (galvenokārt *Daesh*) pusē konfliktā ir iesaistījušies vairāki tūkstoši Eiropas islāmistu un tas joprojām turpina ietekmēt musulmaņu radikalizāciju Eiropā. Daudzi no Sīrijas konfliktā iesaistītajiem Eiropas islāmistiem ir atgriezušies kontinentā un daži no viņiem ir organizējuši terora aktus Eiropā (piemēram, 2015.gada novembrī Parīzē), tādējādi apliecinot iepriekš izteiktās bažas par pārnācēju radītajiem draudiem kontinenta drošībai. Vienlaikus, pieaugot starptautiskās koalīcijas militārajam spiedienam uz *Daesh*, ir pastiprinājusies arī šī grupējuma pret Rietumiem vērstā propagandas kampaņa, īpaši internetā. Tā rezultātā pastāv reāls risks, ka uzbrukumus Eiropā var veikt gan personas, kuras ir pārnākušas no militārā konflikta Sīrijā, kur ir ieguvušas kaujas pieredzi, apmācītas terora aktu organizēšanā un saņēmušas uzdevumu rīkot terora aktus Eiropā, gan personas, kuras nav bijušas Sīrijā, taču ir iedvesmojušās no islāmistu teroristu sludinātās ideoloģijas un var izlemt rīkot terora aktus pēc savas iniciatīvas. Papildus pārskata periodā drošības situāciju sarežģīja arī bēgļu krīze Eiropā, kas deva plašākas iespējas leģitīmu bēgļu aizsegā kontinentā diskrēti ieceļot radikāli tendētām personām.

4.2. Terorisma draudu situācija Latvijā

Pārskata periodā Latvijā nenotika terorisma incidenti un terorisma draudu līmenis mūsu valstī saglabājās zems. Tajā pat laikā vairākās citās ES dalībvalstīs vērojamas radikalizācijas tendences arvien biežāk tika konstatētas arī mūsu valstī. Lai gan līdzīgi kā iepriekšējos pārskata periodos, arī šajā absolūts vairums Latvijas musulmaņu kopienas pārstāvju respektēja mūsu valsts likumus un vērtības, DP uzmanības lokā pēdējā laikā nonāk arvien vairāk radikāli tendēti musulmaņu kopienas pārstāvji.

2015.gada nogalē DP uzsāka kriminālprocesu saskaņā ar Krimināllikuma 77¹.pantu par pretiesisku piedalīšanos bruņotā konfliktā Sīrijā. Tas bija pirmais gadījums Latvijas vēsturē, kad tika uzsākts kriminālprocess par iespējamu Latvijas iedzīvotāja pievienošanos islāmistu teroristu grupējumam konflikta reģionā. Patlaban DP lietvedībā ir kriminālprocesi jau pret trim Latvijas iedzīvotājiem, kuri tiek turēti aizdomās par pretiesisku piedalīšanos bruņotā konfliktā Sīrijā. Turklāt DP rīcībā esošā informācija liecina, ka teroristu kontrolētajos reģionos Sīrijā/ Irākā uzturas vēl vairāki Latvijas musulmaņu kopienas pārstāvji. Tāpat ir pamats uzskatīt, ka daži no Latvijas iedzīvotājiem, kuri devās uz Sīriju, ir gājuši bojā.

Ceļošana uz teroristu kontrolētajiem reģioniem automātiski nenozīmē iesaistīšanos teroristiskās darbībās, tomēr, ņemot vērā, ka uz konfliktu reģioniem dodas personas,

kuras ir radikāli tendētas, pastāv reāla iespēja, ka iesaistīšanās teroristiskās darbībās ir viens no viņu ceļošanas mērķiem. Svarīgi arī atzīmēt, ka potenciālus riskus nacionālajai drošībai rada ne tikai piedalīšanās kaujas darbībās, bet arī iesaistīšanās terorisma atbalsta aktivitātēs, piemēram, jaunu atbalstītāju vervēšanā, propagandas izplatīšanā, finansējuma vākšanā u.tml.

DP rīcībā esošā informācija liecina, ka uz teroristu kontrolētajiem reģioniem Sīrijā/Irākā 2015.gadā no Latvijas devās personas ar dažādiem profiliem. Starp šīm personām ir gan vīrieši, gan sievietes, dažādu tautību pārstāvji, kopienā ietekmīgas personas, kuras studējušas islāmu, kā arī indivīdi, kuri iepriekš kopienā bija maz zināmi un kuriem ir tikai vispārīgas reliģiskās zināšanas. Uz Sīriju/Irāku personas ir devušas gan kopā ar savām ģimenēm, gan ideoloģiski līdzīgi domājošiem, tomēr absolūtais vairums no izceļotājiem ir konvertīti, tas ir, personas, kuras pieņēmušas islāmu dzīves laikā, pārejot tajā no citas ticības. Tas vēlreiz apliecina, ka konvertīti ir viena no galvenajām radikalizācijas riska grupām. Jāatzīmē, ka, lai gan konvertītu skaits Latvijā joprojām ir salīdzinoši neliels, pēdējo gadu laikā, t.sk. pārskata periodā, tas turpina pieaugt.

Šobrīd nav pamata uzskatīt, ka Latvijā darbotos vervēšanas tīkli, kas būtu organizējuši Latvijas iedzīvotāju došanos uz Sīriju/Irāku. Tajā pat laikā nevar izslēgt iespēju, ka atsevišķi Latvijas musulmaņu kopienas pārstāvji, kuri ir devušies uz Sīriju/Irāku, ir veicinājuši arī citu kopienas pārstāvju radikalizāciju un ceļošanu uz šiem konfliktu reģioniem.

2016.gada sākumā pirmo reizi internetā tika izplatīts islāmistu teroristu propagandas video paziņojums, kurā redzams bijušais Latvijas islāma kultūras centra (LIKC) vadītājs Oļegs Petrovs. Šajā video materiālā viņš atsakās no iepriekš paustajiem terorismu nosodošajiem uzskatiem un aicina arī citus Latvijas musulmaņu kopienas pārstāvjus doties uz *Daesh* kontrolētajām teritorijām Sīrijā/Irākā. Jāatzīmē, ka O.Petrovs tikai 2014.gadā atgriezās Latvijā pēc ilgstošām islāma un arābu valodas studijām Saūda Arābijā. Pēc atgriešanās Latvijā viņš kļuva par LIKC vadītāju, taču šajā amatā atradās vien līdz 2015.gada vasarai, kad devās uz islāmistu teroristu kontrolētajiem reģioniem. Viņa parādīšanās islāmistu teroristu propagandas video apliecina jau

iepriekš izteiktās bažas, ka ilgstoša uzturēšanās valstīs, kur ir plaši izplatītas islāma konservatīvās vai radikālās interpretācijas vai kur ir ievērojama islāmistu teroristu klātbūtne, var veicināt indivīdu radikalizāciju.

LIKC bijušā vadītāja rīcība nenoliedzami nav attiecināma uz Latvijas musulmaņu kopienu kopumā. Absolūtais vairums Latvijas musulmaņu kopienas pārstāvju neatbalsta ne islāmistu teroristu rīcību, ne to sludināto ideoloģiju. Vienlaikus Latvijas musulmaņu kopienas vadība, izmantojot savu autoritāti, var dot lielāku ieguldījumu kopīgās drošības garantēšanā, aktīvāk vērsties pret radikalizācijas tendencēm. DP rīcībā esošā informācija liecina, ka vēl vairāki kopienas pārstāvji saglabā interesi par ceļošanu uz islāmistu teroristu kontrolētajiem reģioniem Sīrijā/Irākā vai ir paiduši atbalstu islāmistu teroristu sludinātajai ideoloģijai. Turklāt vēl vairāki Latvijas iedzīvotāji turpina islāma un arābu valodas studijas valstīs, kur dominē konservatīvā vai radikālā islāma interpretācija, kas var veicināt šo Latvijas musulmaņu kopienas pārstāvju radikalizāciju.

Šobrīd Latvijā spēkā esošais Krimināllikums paredz kriminālatbildību par prettiesisku aktīvu piedalīšanos bruņotā konfliktā ārvalstīs, kas ir vērstas pret valsts teritoriālo neaizskaramību vai politisko neatkarību vai citādi ir pretrunā Latvijai saistošām starptautiskajām saistībām, tā finansēšanu, kā arī personu vervēšanu, apmācīšanu un nosūtīšanu uz šādu bruņotu konfliktu. Tajā pat laikā spēkā esošais tiesiskais regulējums neparedz efektīvas iespējas preventīvi vērsties pret personām, kuras plāno tikai iesaistīties šādā konfliktā. Tādējādi šobrīd, iegūstot informāciju, ka persona plāno doties uz konfliktu reģionu, DP iespējas novērst darbības, kuras perspektīvā var radīt terorisma riskus, ir ierobežotas. Ņemot vērā pēdējā gada laikā pieaugušo to Latvijas iedzīvotāju skaitu, kuri dodas uz teroristu kontrolētajiem reģioniem Sīrijā/Irākā, ir izstrādāts priekšlikums samērīgam preventīvam tiesiskam risinājumam, kas ļautu efektīvāk savlaicīgi vērsties pret plāniem iesaistīties prettiesiskās darbībās.

Ekrānšāviņi no Daesh propagandas video ar O.Petrovu

4.3. Ārvalstnieku iecelšanas kontrole

Līdz ar informācijas iegūšanu par radikāli tendētiem Latvijas iedzīvotājiem, pārskata periodā DP sadarbībā ar citām valsts institūcijām turpināja īstenot ārvalstnieku⁵ iecelšanas kontroli Latvijā. 2015.gadā DP veica 1874 vīzu ielūgumu/uzturēšanās atļauju izsaukumu (3174 personas), 1570 vīzu pieprasījumu (23 vīzu pieprasījumiem rosināts atteikt vīzu izsniegšanu, 3 – samazināt iecelšanas dienu skaitu, 43 pieprasījumi apstiprināti ar citiem komentāriem), 554 uzturēšanās atļauju pieprasījumu (58 gadījumos rosināts atteikt uzturēšanās atļaujas, 28 pieprasījumi apstiprināti ar citiem komentāriem) papildu pārbaudi. Jāatzīmē, ka neviens no šiem atteikuma gadījumiem nebija saistīts ar terorisma riskiem.

Arī šajā pārskata periodā viens no iemesliem, kāpēc Latvijā vēlējas iecelt to valstu pilsoņi, kur ir nozīmīga teroristu klātbūtne, bija studijas Latvijā augstākās izglītības iestādēs. 2015.gadā Latvijā studijas turpināja aptuveni 200 šo valstu pilsoņi. Šis skaits ir līdzīgs kā iepriekšējā gadā, taču šajā pārskata periodā tika konstatēta tendence, ka peļņas nolūkā tiek izvērsta pastiprināta jauno studentu piesaistīšanas kampaņa tieši valstīs, kur ir nozīmīga teroristu klātbūtne. Pie tam tiek ļoti virspusēji veiktas potenciālo ārvalstu kandidātu atbilstības pārbaudes, kā rezultātā pieaug risks, ka, uzdodoties par studentu, Latvijā un līdz ar to arī citās Šengenas zonas valstīs var iecelt radikāli tendētas personas.

Pārskata periodā DP turpināja arī patvēruma meklētāju pieprasījumu izvērtēšanu. Salīdzinot ar 2014.gadu, patvēruma meklētāju skaits Latvijā nedaudz saruka un bija 310 personas. Taču, ja iepriekšējā gadā visvairāk patvēruma meklētāju bija no Gruzijas, Krievijas un Ukrainas, tad pārskata periodā lielākais patvēruma meklētāju skaits bija no Irākas (86 personas). Tāpat starp patvēruma meklētājiem bija arī pilsoņi no Sīrijas, Pakistānas un Afganistānas, kur arī ir nozīmīga teroristu grupējumu klātbūtne.

Lai gan patvēruma meklētāju skaits Latvijā ir salīdzinoši neliels un bēgļu plūsma pār ES Austrumu robežu ir nesalīdzināmi mazāka nekā pār ES Dienvidu robežu, pastāv risks, ka patvēruma meklētāju aizsegā atsevišķos gadījumos arī mūsu valstī var mēģināt iecelt radikāli tendētas personas. To apliecina fakts, ka pārskata periodā no Latvijas tika izraidīts viens patvēruma meklētājs, jo pastāvēja pamatotas aizdomas, ka šī persona ir saistīta ar ārvalstu teroristu grupējumiem.

⁵ Ārvalstnieku, kuri ir to valstu pilsoņi, kur ir nozīmīga teroristu grupējumu klātbūtne.

4.4. Preventīvie pretterorisma pasākumi

Pārskata periodā DP turpināja darbu pie preventīvās pretterorisma sistēmas pilnveidošanas. 2015.gadā DP organizēja konsultācijas ar pretterorisma pasākumos iesaistītām institūcijām un iestādēm ar mērķi veicināt atbildīgo institūciju gatavību īstenot Nacionālā pretterorisma plānā noteiktos pasākumus paaugstināta, augsta vai īpaši augsta terorisma draudu līmeņa ieviešanas gadījumā. Tāpat DP pretterorisma pasākumos iesaistītājām institūcijām un iestādēm organizēja arī *galda* mācības, kurās tika izspēlēti pēdējos gados notikušo terora aktu scenāriji un novērtēta atbildīgo institūciju gatavība augsta un īpaši augsta terorisma draudu līmeņa ieviešanas gadījumā.

2015.gadā tika veikta arī 61 kritiskās infrastruktūras objekta apsekošana un sagatavotas 39 rekomendācijas fiziskās drošības pasākumu uzlabošanai šajos objektos. Papildus DP organizēja apmācības vairāk nekā 656 kritiskās infrastruktūras un cilvēku masveida pulcēšanās objektu darbiniekiem, kuri ir atbildīgi par šo objektu apsardzi.

Turklāt pārskata periodā DP tika izveidots nacionālais kontaktpunkts ziņošanai par aizdomīgiem darījumiem ar sprāgstvielu prekursoriem atbilstoši ES regulai par to tirdzniecību un lietošanu. Pagājušajā gadā DP arī uzsāka sadarbību, kā arī informācijas apmaiņu ar Latvijas ķīmiķu un farmācijas uzņēmumu asociāciju un Valsts augu aizsardzības dienestu informācijas par sprāgstvielu prekursoru aprites jautājumiem tālākai izplatīšanai komersantiem.

Nacionālā kontaktpunkta kontakti ziņošanai par aizdomīgiem darījumiem ar sprāgstvielu prekursoriem: tālr.: 67208999 un e-pasts: kontaktpunkts@dp.gov.lv

4.5. Pasažieru datu reģistrs

2015.gadā DP sadarbībā ar Iekšlietu ministrijas Informācijas centru turpināja darbu pie Pasažieru datu reģistra (turpmāk – PDR) sistēmas izveides Latvijā. Iesaistītās institūcijas pārskata periodā uzsāka darbu pie jaunas valsts informācijas sistēmas izveides, kā arī pie normatīvā regulējuma izstrādes. PDR sistēma nodrošinās gaisa kuģu pasažieru datu apstrādi un analīzi, lai novērstu un atklātu smagus un sevišķi smagus noziegumus, t.sk. ar terorismu saistītos noziegumus, kā arī valsts drošības apdraudējumu. Plānots, ka reģistrs darbu uzsāks 2016.gada beigās.

Secinājumi un prognozes

- Pārskata laikā un 2016.gada sākumā notikušie un novērtie terora akti vairākās Eiropas valstīs apliecina, ka terorisms joprojām ir viens no galvenajiem draudu avotiem mūsu kontinentā. Turpinoties Sīrijas konfliktam un islāmistu teroristu propagandas aktivitātēm, terorisma draudu līmenis Eiropā tuvākajā laikā, visticamāk, nemazināsies.
- Terorisma draudu līmenis Latvijā saglabājas zems un, salīdzinot ar citām ES valstīm, radikāli tendētu personu skaits mūsu valstī joprojām ir neliels. Tomēr terorisma draudu tendences Eiropā un pasaulē kopumā arvien vairāk ietekmē arī situāciju Latvijā un mūsu valsts pilsoņu drošību citās valstīs.
- Pārskata periodā vairāki Latvijas iedzīvotāji devās uz teroristu kontrolētajiem reģioniem Sīrijā/Irākā. Tas rada ilgtermiņa terorisma riskus, jo citu ES valstu pieredze apliecina, ka pēc atgriešanās no konfliktu reģioniem personas var iesaistīties teroristiskās darbības arī savās mītnes valstīs.
- Nevar izslēgt iespēju, ka uz Sīriju aizceļojušo piemēram var sekot arī citi Latvijas musulmaņu kopienas pārstāvji. Lai efektīvāk novērstu riskus, ko rada Latvijas iedzīvotāju pievienošanās islāmistu teroristu grupējumiem konfliktu reģionos, ir nepieciešams ieviest preventīvu tiesisko mehānismu, kas ļautu drošības iestādēm efektīvāk vērsties pret personu ceļošanu uz šādiem reģioniem. Vienlaikus būtisku ieguldījumu personu radikalizācijas novēršanā var dot arī Latvijas musulmaņu kopienas vadības konsekventa un stingra vērtšanās pret personu iesaistīšanos vardarbīgās aktivitātēs.
- Paredzams, ka 2016.gadā vairāk resursu un uzmanības prasīs patvēruma meklētāju pārbaude, jo šogad Latvijā sāks ierasties patvēruma meklētāji, kuri uzturas citās ES dalībvalstīs. Lai nodrošinātu iespējami vispusīgāku šo personu pārbaudi, DP cieši sadarbosies ar citām valsts institūcijām, kā arī ārvalstu partneru dienestiem un starptautiskajām institūcijām.
- Par jaunu darbības virzienu 2016.gadā kļūs arī Pasažieru datu reģistra sistēmas ieviešana, kas paplašinās DP spējas laicīgi identificēt teroristiskās darbības iesaistītu personu ceļošanu uz konfliktu reģioniem.

5. Ekonomiskā drošība

Valsts ekonomiskās suverenitātes aizsardzībai DP īsteno pretizlūkošanas un operatīvās darbības pasākumus nolūkā savlaicīgi identificēt procesus, kas rada riskus valsts ekonomiskās drošības interesēm. Par konstatētajiem riskiem DP informē valsts augstākās amatpersonas un atbildīgās institūcijas.

Pārskata periodā ekonomiskos procesus turpināja ietekmēt Rietumu un Krievijas saspīlētās attiecības, ko izraisīja Krimas aneksija. 2015.gadā tika pagarinātas abpusējās ekonomiskās sankcijas, kā rezultātā Krievija aktīvi turpināja propagandēt vēstījumu par ekonomisko sankciju “graužojo īespaudu” uz Latvijas tautsaimniecību. Ņemot vērā, ka Latvijas ekonomiskā izaugsme turpinājās arī pagājušajā gadā, šā vēstījuma patiesais mērķis, visticamāk, bija izraisīt sabiedrības neapmierinātību, lai radītu spiedienu uz lēmumu pieņēmējiem Latvijā atcelt sankcijas. Tomēr pārskata periodā sankciju jautājumam publiskajās diskusijās nebija pievērsta pastiprināta sabiedrības uzmanība.

Daudz lielāku sabiedrības interesi izraisīja Latvijas tautsaimniecībai nozīmīgu uzņēmumu turpmākā darbība. Pārskata periodā DP iesaistījās aviokompānijas *airBaltic* investoru izvērtēšanas procesā. Tāpat DP arī regulāri informēja lēmumu pieņēmējus par metalurģijas uzņēmuma *KVV Liepājas metalurģis* darbības perspektīvām.

DP vērtējumā nozīmīgākos riskus mūsu valsts ekonomiskās drošības interesēm 2015.gadā turpināja radīt ārvalstu iespējamie centieni iegūt kontroli pār Latvijas tautsaimniecībām stratēģiski nozīmīgām nozarēm nolūkā izmantot dominējošo stāvokli ietekmes izdarīšanai uz politisko procesu Latvijā. Vienlaikus, pieaugot Latvijas augsto tehnoloģiju uzņēmumu un pētījumu centru konkurētspējai, palielinās ekonomiskās izlūkošanas riski, ko rada ārvalstu centieni iegūt informāciju par Latvijā radītajām vai izmantotajām tehnoloģijām.

5.1. Enerģētiskā drošība

Neraugoties uz politiskajām domstarpībām, Krievija joprojām ir nozīmīgs ES un Latvijas sadarbības partneris energoresursu piegādes jomā. Latvija jau ilgstoši kā vienīgo dabasgāzes avotu izmanto energoresursa piegādes no Krievijas, tāpēc viens no pārskata perioda svarīgākajiem notikumiem ekonomiskās drošības jomā bija grozījumu Enerģētikas likumā, kas paredz gāzes tirgus liberalizāciju no 2017.gada 3.aprīļa, tālāka virzība Saeimā. Pret to apstiprināšanu visaktīvāk iebilda a/s “Latvijas gāze” un atsevišķi uzņēmuma vadības pārstāvji, kuri vēlējās pagarināt dabasgāzes tirgus liberalizācijas termiņu līdz 2019.gadam.

Lai panāktu sev vēlamu risinājumu, Enerģētikas likuma grozījumu oponenti veica aktīvu lobija darbu, cenšoties ietekmēt gan gāzes tirgus regulējošo izpildvaras institūciju, gan Saeimā pārstāvēto politisko partiju lēmumus. Mazākā mērā nekā iepriekš oponentu pozīcijas popularizēšanai tika izmantoti

masu informācijas līdzekļi, taču par jaunu tendenci var uzskatīt valsts institūciju ekspertu pārvilināšanu pie tirgus dalībnieka īsi pirms nozarei būtisku lēmumu pieņemšanas. Neraugoties uz tirgus liberalizācijas termiņa pagarināšanas aktīvo lobēšanu, šie grozījumi galīgajā lasījumā tika apstiprināti Saeimā 2016.gadā. Šim lēmumam ir nozīmīga loma enerģētiskās drošības stiprināšanā, jo perspektīvā tas ļaus mazināt atkarību no viena piegādātāja. Tajā pat laikā, lai gāzes tirgus liberalizācijai būtu reāls efekts uz enerģētisko neatkarību, ir būtiski nodrošināt, ka šis process nav formāls un tirgū reāli ienāk jauni dalībnieki.

Nozīmīga loma Latvijas enerģētiskās drošības stiprināšanā ir arī ES kopējām iniciatīvām enerģētikas politikas jomā. Pārskata periodā Eiropas Komisija izvirzīja uzstādījumu, kas paredz, ka līdz 2020.gadam Eiropas Enerģētikas Savienībai jāspēj nodrošināt vienota ES iekšējā enerģētikas tirgus funkcionēšana. Latvijas gadījumā šādas savienības izveide ir pozitīvi vērtējams apstāklis, kuru var izmantot kā platformu turpmākai virzībai uz vienotu un savstarpēji integrētu Eiropas enerģētikas tirgu. Tomēr praksē pārskata periodā tika novēroti sarežģījumi ES kopējo enerģētikas iniciatīvu attīstībā. Piemēram, Eiropas Parlamentā īsi pirms izšķirošā balsojuma tika apturēta ES Enerģētiskās drošības stratēģijas ziņojuma apstiprināšana. Šajā ziņojumā ir iekļauta arī prasība pēc iespējas ātrāk izbeigt Baltijas valstu energoresursu tirgus izolētību, kā arī atvērt vienoto tirgu enerģētikas jomā, lai nodrošinātu zemākas cenas patērētājiem. Jāatzīmē, ka ES kopējās enerģētikas politikas iniciatīvas var būtiski ierobežot Krievijas politiskās elites spējas izmantot energoresursu cenas un piegādes kā ietekmes sviru uz dalībvalstu lēmumu pieņēmējiem, lai panāktu sev labvēlīgu politisko lēmumu pieņemšanu.

5.2. Transporta nozare

Līdz ar dabasgāzes tirgu Krievija saglabā būtisku ietekmi arī uz Latvijas tranzīta nozari. Neraugoties uz saspīlējumu politiskajās attiecībās un publiskiem paziņojumiem par kravu novirzīšanu uz Krievijas ostām, pārskata periodā būtiskas svārstības Latvijas ostās pārkrauto kravu kopējā apjomā netika konstatētas. Turklāt pagājušajā gadā Krievijas uzņēmēji turpināja investēt Latvijas tranzīta nozarē, kas norāda uz viņu vēlmi arī nākotnē izmantot Latvijas ostas kravu pārvadāšanai. Tajā pat laikā mūsu valsts ekonomiskās drošības intereses var nelabvēlīgi ietekmēt apstāklis, ka starp Latvijas ostu sadarbības partneriem ir arī uzņēmumi, kuru īpašnieki ir pietuvināti Krievijas politiskajai elitei. Tas rada risku, ka gadījumā, ja Krievijas politiskā elite pieņems lēmumu pārvirzīt kravas uz citām ostām, tai lojālie uzņēmēji, visticamāk, sekos šai norādei arī tad, ja tas viņiem radīs papildu izdevumus.

Pagājušajā gadā izmaiņas skāra va/s “Latvijas dzelzceļš” un Krievijas dzelzceļa uzņēmuma “Российские железные

дороги” vadību, kas 2015.gada otrajā pusē Latvijas tranzīta nozares dalībnieku vidū izraisīja neskaidrību par turpmākajiem Krievijas izcelsmes kravu apjomiem, radot bažas par kravu pārvaldījumu apjomu kritumu 2016.gadā. Latvijas ostu pārkrauto kravu apjoms šā gada pirmajos mēnešos šīs aizdomas apstiprina. Jāatzīmē, ka par plāniem pārorientēt kravas uz Krievijas ostām dažādas Krievijas amatpersonas ir izteikušās arī iepriekš, taču galvenais šķērslis šīs ieceres realizācijai līdz šim ir bijis nepietiekamā dzelzceļa infrastruktūras attīstība Krievijā. Šā iemesla dēļ joprojām svarīga loma ekonomisko drošības risku mazināšanā ir kravu izcelsmes valstu diversifikācijai, taču pārskata periodā šajā jomā būtisks progress netika sasniegts.

Ilustratīvs foto

5.3. Finanšu drošība

Pārskata periodā atsevišķi Latvijas finanšu tirgus dalībnieki turpināja aktīvu sadarbību ar nerezidentiem, kas veidoja būtisku to klientu daļu. Dažu finanšu tirgus dalībnieku orientēšanās galvenokārt uz nerezidentu klientu apkalpošanu rada risku, ka Latvijas finanšu sistēma var tikt izmantota ienākumu slēpšanai no nodokļu kontroles institūcijām, kā arī iespējamai nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un terorisma finansēšanai. Šādas bažas savukārt var nelabvēlīgi ietekmēt Latvijas finanšu sistēmas reputāciju un mūsu valsts sadarbību ar stratēģiskajiem ārvalstu partneriem.

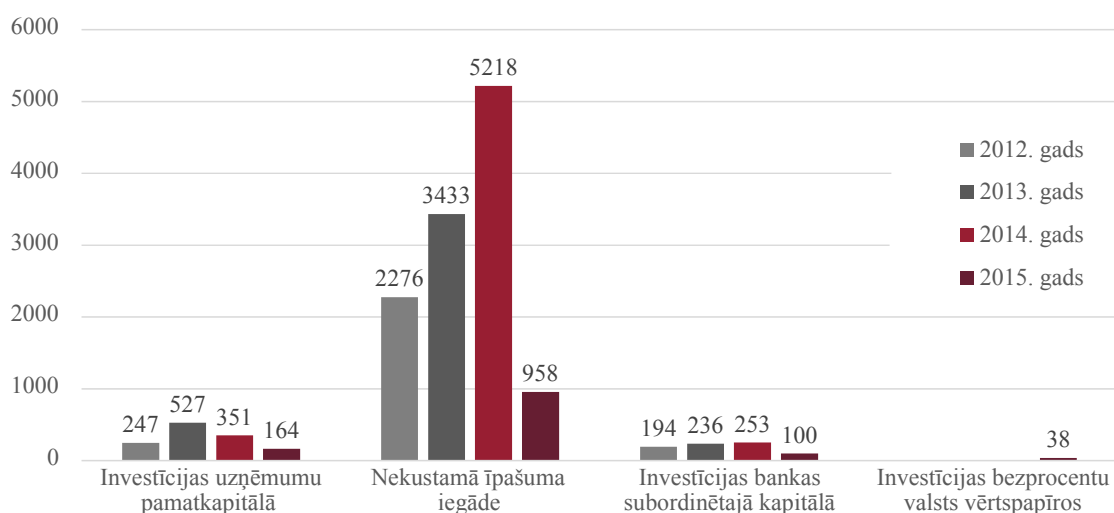
Pagājušajā gadā DP uzsāka vienu kriminālprocesu par iespējamu terorisma finansēšanas gadījumu, kas saistīts ar Latvijas finanšu sistēmā veiktu darījumu. Šī gadījuma izmeklēšana turpinās. Vienlaikus pārskata periodā DP veica pārbaudi vēl par vienu gadījumu, taču pārbaudes gaitā netika konstatētas terorisma finansēšanas pazīmes, kā rezultātā tika pieņemts lēmums neuzsākt kriminālprocesu. Šī lieta tika nodota izvērtēšanai Finanšu policijai, jo pastāvēja aizdomas par citu Eiropas valstu pilsoņu iespējamu izvairīšanos no nodokļu nomaksas, veicot naudas pārvedumus arī caur Latvijas bankām.

5.4. Termiņuzturēšanās atļaujas apmaiņā pret investīcijām

Pārskata periodā samazinājās ārzemnieku interese par termiņuzturēšanās atļauju (TUA) programmu, pamatojoties uz investīcijām Latvijā atbilstoši Imigrācijas likuma 23.panta pirmās daļas 28., 29., 30. un 31.punktam⁶. Tas lielā mērā bija saistīts ar ekonomiskās situācijas pasliktināšanos Krievijā un rubļa kursa kritumu. Tāpat intereses sarukumu iespaidoja nepieciešamā investīciju apjoma nekustamajā īpašumā pieaugums no 150 000 eiro līdz 250 000 eiro, taču pārskata periodā mazāk ārzemnieku vēlējās iegūt TUA, pamatojoties arī uz investīcijām uzņēmējdarbībā un finanšu investīcijām.

6 Imigrācijas likuma 23.panta pirmās daļas 28.punkts nosaka TUA piešķiršanu uz laiku, kas nepārsniedz piecus gadus, ja persona veikusi ieguldījumu kapitālsabiedrības pamatkapitālā vismaz 35 000 EUR apmērā, 29. punkts – ja persona Latvijā iegādājusies nekustamo īpašumu, kura vērtība nav mazāka par 250 000 EUR, 30.punkts – ja personai ir pakārtotas saistības ar Latvijas Republikas kredītiestādi ne mazāk kā 280 000 EUR apmērā uz termiņu ne mazāku par pieciem gadiem. Savukārt 31.punkts, kas stājās spēkā 2015.gada 1.janvārī, paredz, ka uz TUA var pieteikties, pamatojoties uz investīcijām bezprocentu valsts vērtspapīros, ja persona uz laiku, kas nepārsniedz piecus gadus, iegādājas noteiktus bezprocentu valsts vērtspapīrus par nominālvērtību 250 000 EUR un samaksā valsts budžetā 25 000 EUR.

TUA PIEPRASĪJUMU DINAMIKA UN SADALĪJUMS PĒC INVESTĪCIJU VEIDA

2015.gadā kopumā šīs programmas ietvaros tika izsniegtas 1260 TUA. Vislielākā interese ārzemnieku vidū joprojām bija par TUA, pamatojoties uz investīcijām nekustamajā īpašumā. Pārskata periodā par nekustamā īpašuma iegādi tika izsniegtas 958 TUA, par investīcijām uzņēmējdarbībā – 164 TUA, finanšu investīcijām – 100 TUA, bet investīcijām valsts vērtspapīros – 38 TUA.

Pārskata periodā visvairāk TUA pieprasīja Krievijas pilsoņi (61% no kopējā TUA pieprasītāju skaita). Otru lielāko TUA interesentu skaitu veidoja Ukrainas pilsoņi (13%), kam sekoja Ķīnas Tautas Republikas (10%), Kazahstānas (5%), Uzbekistānas (4%), Azerbaidžānas (3%) un Ēģiptes (1%) pilsoņi.

2015.gadā, izvērtējot saņemtos pieteikumus, DP rosināja nepiešķirt TUA 38 ārzemniekiem, kas ir četras reizes vairāk nekā 2014.gadā. Būtiskais atteikuma skaita pieaugums ir saistīts ar DP spēju stiprināšanu tieši TUA pretendentu izvērtēšanas jomā, kā arī kopējo TUA pieprasījumu skaita sarukumu, kā rezultātā DP var daudz detalizētāk un efektīvāk izvērtēt ar katru pretendentu saistītos riskus.

Pārskata periodā aptuveni 60% gadījumu DP pieņēma lēmumu atteikt ārzemniekiem TUA, jo tika konstatēti

ekonomiskie riski, piemēram, pastāvēja pamatotas aizdomas par iespējamu nelegālu naudas līdzekļu legalizāciju, pret personām viņu mītnes valstī bija uzsākts kriminālprocess par ekonomiskiem noziegumiem u.tml. Savukārt 30% gadījumu tika identificēti nacionālās drošības riski, tas ir, pastāvēja pamatotas aizdomas, ka TUA pretendents var tikt izmantots ārvalstu specdienestu aktivitātēs, kas vērstas pret Latvijas interesēm, ir saistīts ar Krievijas īstenoto tautiešu politiku vai iesaistīts starptautiska rakstura organizētās noziedzības aktivitātēs.

Vienlaikus 2015.gadā DP uzsāka atkārtoti izvērtēt tos ārzemniekus, kuri TUA saņēma pirms pieciem gadiem un kuriem ir jāveic pārreģistrācija. Veicot šo personu pārbaudi, DP pieņēma lēmumu anulēt TUA 25 personām.

DP vērtējumā 2015.gada rezultāti apliecina, ka dienesta spēju stiprināšana un izmaiņas normatīvajos aktos ir sasniegušas iepriekš izvirzīto mērķi – pretendentu pārbaudes ir kļuvušas efektīvākas un ir ierobežotas iespējas izmantot šo programmu fiktīviem darījumiem. Tā rezultātā ir panākts līdzsvars starp nepieciešamību piesaistīt ārvalstu investorus Latvijas ekonomiskās izaugsmes veicināšanai un garantēt nacionālās drošības intereses.

Secinājumi un prognozes

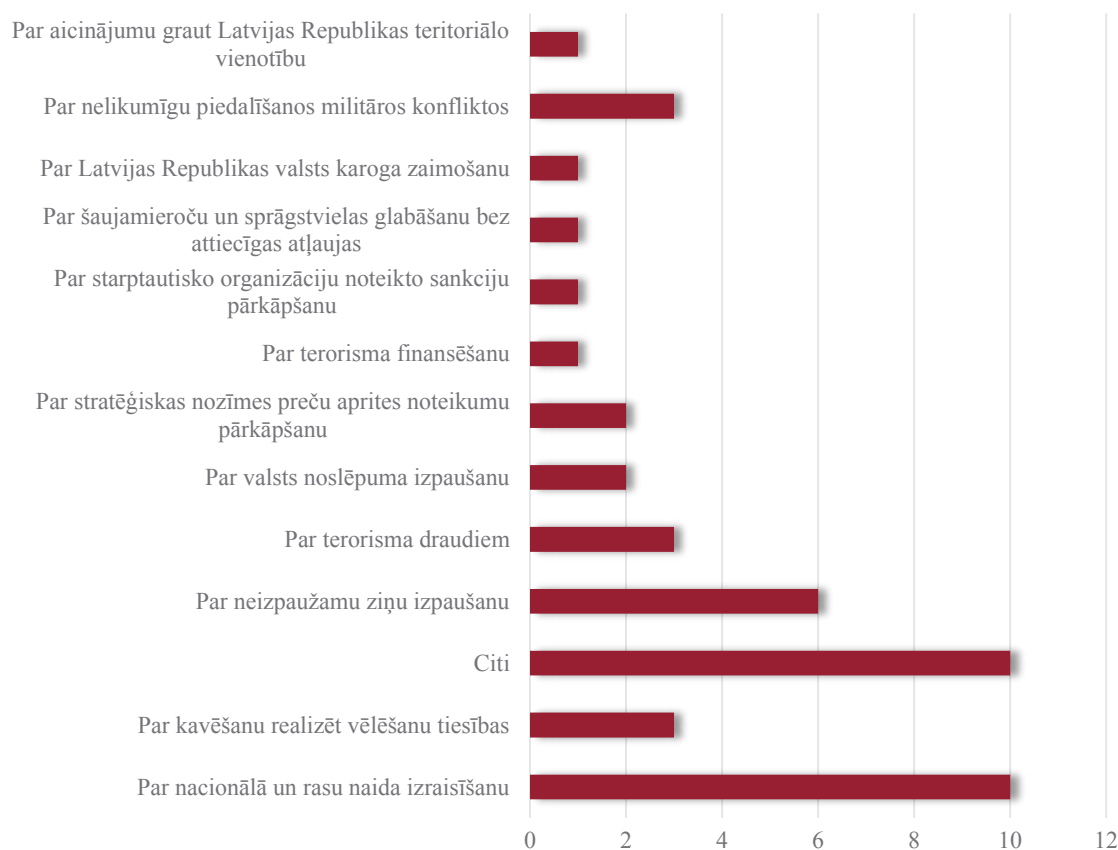
- Pārskata periodā izstrādātie un šogad apstiprinātie grozījumi Enerģētikas likumā, kas paredz dabasgāzes tirgus liberalizāciju no 2017.gada 3.aprīļa, mazinās atkarību no viena piegādātāja, tādējādi stiprinot Latvijas enerģētisko drošību. Vienlaikus jāatzīmē, ka šis mērķis tiks pilnībā sasniegts tikai tad, ja tirgus liberalizācija notiks pēc būtības, nevis formāli.
- Pagājušajā gadā Latvijas ostās kopumā pārkrauto kravu apjoms būtiski nemainījās, taču joprojām nozīmīgu lomu kravu apgrozījumā saglabāja Krievijas izcelsmes kravas. Ņemot vērā Krievijas amatpersonu vairākkārtīgi deklarēto mērķi pārvirzīt kravas uz Krievijas ostām, nepietiekamais progress Latvijas ostu kravu diversifikācijā var ilgtermiņā nelabvēlīgi ietekmēt ekonomiskās drošības intereses.
- Pārskata periodā samazinājās ārzemnieku interese par TUA iegūšanu apmaiņā pret investīcijām Latvijas ekonomikā. To ietekmēja ekonomiskā situācija Krievijā, kā arī TUA saņemšanai nepieciešamo investīciju apjoma nekustamajā īpašumā palielināšana.
- Pagājušajā gadā ievērojami pieauga to ārzemnieku skaits, kuriem nacionālās drošības interešu dēļ tika atteikta TUA izsniegšana apmaiņā pret investīcijām. Tas skaidrojams ar iepriekš pieņemto valdības lēmumu stiprināt DP spējas šajā jomā, kā rezultātā TUA pretendentu pārbaude ir kļuvusi efektīvāka.
- DP vērtējumā šobrīd spēkā esošā TUA izsniegšanas kārtība nodrošina līdzsvaru starp nepieciešamību piesaistīt ārvalstu investīcijas un garantēt nacionālās drošības intereses. Ņemot vērā, ka nākamo gadu laikā būtiski pieaugs to ārzemnieku skaits, kam būs nepieciešams pārreģistrēties pirms pieciem gadiem saņemtās TUA atjaunošanai, patreizējās kārtības maiņa ir nevēlama, jo varētu nelabvēlīgi ietekmēt DP spējas veikt detalizētus un efektīvus personu pārbaudes. Tā rezultātā savukārt pieaugtu risks, ka šīs programmas aizsegā Latvijā vai citās ES valstīs var iecerēt un uzturēties personas, kuras rada draudus Latvijas vai mūsu sabiedroto valstu drošībai.

6. Pirmstiesas izmeklēšana

DP ir vienīgā no trim valsts drošības iestādēm, kas paralēli pretizlūkošanas un operatīvajām darbībām veic arī pirmstiesas izmeklēšanu. DP izmeklē noziedzīgus nodarījumus, kas rada draudus valsts drošībai (piemēram, noziegumus pret valsti, tās konstitucionālo iekārtu, teritoriālo vienotību, noziedzīgus nodarījumus valsts drošības iestādēs, spiegošanu, nelikumīgu piedalīšanos bruņotā konfliktā, terorismu, valsts noslēpuma izpaušanu u.c.) vai ko DP ir uzdevis izmeklēt ģenerālprokurors.

Pārskata periodā DP uzsāka 36 kriminālprocesus, bet vēl astoņi kriminālprocesi tika saņemti pēc institucionālās piekritības no citām institūcijām. Kriminālprocesi tika ierosināti, pamatojoties uz DP iegūto informāciju, fizisku vai juridisku personu iesniegumiem un citu tiesību aizsardzības institūciju sniegto informāciju, kā arī izdalot tos no DP un Ģenerālprokuratūras lietvedībā esošajiem citiem kriminālprocesiem.

2015. GADĀ IEROSINĀTO KRIMINĀLPROCESU SKAITS

Jāatzīmē, ka 2015.gadā DP pirmo reizi ierosināja kriminālprocesus saskaņā ar Krimināllikuma 77¹.pantu, kas paredz kriminālatbildību par prettiesisku piedalīšanos bruņotā konfliktā ārvalstīs. Ņemot vērā, ka Latvijas iedzīvotāju prettiesiska iesaistīšanās bruņotos konfliktos ārvalstīs turpinās, likumdevēja lēmums paredzēt kriminālatbildību par šādu darbību būtiski palielina DP spējas ar krimināltiesiskiem instrumentiem vērsties pret pārnācēju no konfliktu reģioniem

radītajiem draudiem Latvijas un potenciāli arī citu Eiropas valstu drošībai.

Pārskata periodā DP nosūtīja uz prokuratūru kriminālvajāšanas uzsākšanai 23 kriminālprocesus, no kuriem divi tika saņemti atpakaļ papildu izmeklēšanas veikšanai. Kopumā pagājušajā gadā DP rosināja uzsākt kriminālvajāšanu pret 48 personām, no tām 13 bija dažādu nozaru valsts institūciju amatpersonas.

Kriminālvajāšanai tika nodotas krimināllietas par publisku aicinājumu likvidēt Latvijas Republikas valstisko neatkarību nolūkā iekļaut Latviju vienotā valstiskā veidojumā ar kādu citu valsti, valsts noslēpuma apzinātu izpaušanu, apzinātu kavēšanu personai brīvi realizēt tiesības vēlēties Saeimas vēlēšanās, nacionālā naida izraisīšanu (interneta ziņu portālos un sociālajās vietnēs), stratēģiskas nozīmes preču pārvietošanu pāri Latvijas Republikas valsts robežai nelikumīgā veidā u.c. noziedzīgiem nodarījumiem.

2015.gadā DP izbeidza 18 kriminālprocesus. 15 gadījumos lēmums par kriminālprocesa izbeigšanu tika pieņemts, jo

izmeklēšanas gaitā netika konstatēts noziedzīga nodarījuma sastāvs, bet vēl trīs gadījumos - saistībā ar kriminālatbildības noilguma iestāšanos. Turklāt 11 kriminālprocesi tika pārsūtīti atbilstoši kompetencei Valsts policijai.

Pārskata periodā DP izmeklētāji saņēma piecus tiesiskās palīdzības lūgumus no ārvalstu tiesību aizsardzības iestādēm, kā arī darbojās starptautiskā izmeklēšanas grupā.

Uzsākot 2016.gadu, DP lietvedībā bija 86 kriminālprocesi, t.sk. 27 kriminālprocesi, kas tika ierosināti 2015.gadā.

7. Valsts augstāko amatpersonu aizsardzība

DP ir atbildīga par Latvijas Republikas Saeimas priekšsēdētāja un Ministru prezidenta aizsardzību, kā arī aizsargājamo ārvalstu un starptautisko organizāciju amatpersonu drošības garantēšanu viņu vizītes Latvijā laikā.⁷ Vienlaikus 2015.gada pirmajā pusgadā DP bija atbildīgā institūcija par Latvijas prezidentūras ES Padomē laikā notikušo augstākā līmeņa pasākumu drošības garantēšanu.

Pārskata periodā DP veica nepieciešamos pasākumus Latvijas Republikas Saeimas priekšsēdētājas un Ministru prezidentes aizsardzībai ikdienā, publisku pasākumu apmeklējumu, kā arī abu aizsargājamo amatpersonu vizīšu laikā. Pagājušajā gadā DP nodrošināja Saeimas priekšsēdētājas drošību 16 ārvalstu un 23 nacionāla mēroga vizīšu laikā, kā arī Ministru prezidentes drošību - 15 ārvalstu un 21 nacionāla mēroga vizītes

laikā. Tāpat DP īstenoja abu aizsargājamo amatpersonu drošības pasākumus 19 publisko pasākumu laikā.

Pagājušajā gadā DP izplānoja un nodrošināja arī 51 ārvalstu aizsargājamās amatpersonas aizsardzību viņu vizīšu laikā Latvijā. Savukārt saistībā ar mūsu vasts prezidentūru ES Padomē DP bija atbildīga par drošības pasākumu plānošanu, koordinēšanu un īstenošanu sadarbībā ar citām institūcijām 25 pasākumos, kuru laikā tika nodrošināta 654 amatpersonu aizsardzība. Turklāt prezidentūras ietvaros DP garantēja arī 125 amatpersonu individuālo aizsardzību viņu vizīšu laikā Latvijā.

Par DP vēsturē lielāko izaicinājumu drošības pasākumu plānošanā un īstenošanā var uzskatīt prezidentūras laikā Rīgā notikušo Austrumu partnerības samitu. Šajā pasākumā piedalījās 66 aizsargājamās amatpersonas, kuru drošību nodrošināja DP, Militārā policija un Valsts policija. Turklāt, salīdzinot ar 2006.gada NATO samitu, kurā piedalījās līdzīgs aizsargājamo amatpersonu skaits, Austrumu partnerības samita laikā tika noteikti krietni mazāki ierobežojošie pasākumi, lai iespējami mazāk apgrūtinātu pilsētas iedzīvotāju un viesu ikdienas gaitas.

Neraugoties uz lielo prezidentūras pasākumu skaitu un augsto darba intensitāti to laikā, prezidentūras gaitā netika konstatēti drošības incidenti, kas lielā mērā ir DP un citu to drošības nodrošināšanā iesaistīto institūciju efektīvas savstarpējās sadarbības apliecinājums. Par šo pasākumu veiksmīgu norisi DP vēlas pateikties arī visiem Rīgas iedzīvotājiem un pilsētas viesiem, kuri ar sapratni izturējās pret DP un citu institūciju pienākumu garantēt ārvalstu aizsargājamo amatpersonu drošību viņu vizīšu laikā.

⁷ Latvijas Republikas Valsts prezidenta un aizsargājamo ārvalstu militāro un starptautisko aizsardzības organizāciju amatpersonu apsardzi nodrošina Nacionālo bruņoto spēku vienība Militārā policija.

DROŠĪBAS POLICIJA

Kr. Barona iela 99a, Rīga, LV-1012
Tālrunis 67208964, fakss 67273373, e-pasts: dp@dp.gov.lv